

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra biologie a environmentálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ZOO koutky Karlovarského kraje a jejich využití v mimoškolní pedagogice
Zoo clubs in the Carlsbad region and their use in extracurricular activities

Bc. Jiří Kollarov

Vedoucí práce: RNDr. Jan Řezníček, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)
Studijní obor: N BI (7504T214)

2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma ZOO koutky Karlovarského kraje a jejich využití v mimoškolní pedagogice vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 10. 4. 2017

.....

podpis

Poděkování

Rád bych poděkoval RNDr. Janu Řezníčkovi, Ph.D. a Ing. Janu Andreskovi za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a zpracovávání diplomové práci. Dále bych rád poděkoval své rodině za podporu při studiu.

ABSTRAKT

Cílem této práce je vytvoření přehledu zookoutků v Karlovarském kraji. Ty svou existencí a činnostmi přispívají v nemalé míře k prohloubení a upevnění školního učiva v rámci jednotlivých výstupů nejen v oblasti biologie, ale také v rámci environmentálního vzdělávání. V první části práce jsou shrnuta data věnovaná historií zookoutků v České republice. Zabývá se i jejich rozdělením podle daných kritérií a současným statutem zookoutků v rámci volnočasových aktivit žáků. Zvláštní pozornost je věnována historii již zaniklých zookoutků Karlovarského kraje i do plánů na jejich budoucí uspořádání a obnovu v regionu, zejména budoucí konstrukci Zoologické zahrady v Karlovarském kraji. Druhá část nás seznámí podrobně s jednotlivými zookoutky Karlovarského kraje. V poslední části se v rámci výzkumu dostáváme u každého subjektu ke skladbě zvířat, jejich získávání, případně adopci. Dostáváme zde informace o mimoškolních aktivitách v jednotlivých zařízeních, jako jsou přednášky, kroužky či příměstské tábory. Nedílnou součástí je také u každého zookoutku informace o webových stránkách, které často informují o právě probíhajících či plánovaných akcích v rámci volnočasových aktivit.

KLÍČOVÁ SLOVA

zookoutek, mimoškolní činnost, výuka biologie, environmentální výchova.

ABSTRACT

The goal of this work is to create overview of the zoo clubs in the Carlsbad region. The clubs with their existence and activity contribute to enhance and consolidate curriculum within each output not only in Biology but also in environmental education. In the first part of this work there are summarized data dedicated to the history of the zoo clubs in the Czech Republic. I deal with their distribution according to the criterias given and present status of the zoo clubs within free time activities. The special attention is dedicated to the history of the extinct zoo clubs in the Carlsbad region, to the plans of their future arrangements and recovery in this region, mainly future construction of the zoo. The second part deals with each zoo club in detail. In the last part I deal with animal species, their acquisition and adoption. There are information about extracurricular activities in each institution, like lectures, clubs and camps. Web pages are the integral part of each zoo club because they often inform about present and future activities within extracurricular activities.

Key words

Zoo clubs, extracurricular activities, Biology, environmental education

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Historie Zookoutků v ČR	7
2.1	Exkurz do historie Zookoutků v ČR	8
2.2	Současný stav zookoutků v ČR.....	10
2.3	Skladba zvířectva s ohledem na zaměření zookoutků	14
2.4	Současný status Zookoutků v rámci volnočasových aktivit	16
2.5	Skladba mimoškolních a volnočasových programů pro děti	19
2.6	Historie Zoologických zahrad v Karlovarském kraji.....	24
2.7	Pohled do budoucnosti realizace zoologické zahrady v kraji.....	28
3	Zookoutky Karlovarského kraje.....	29
3.1	Biofarma Belina.....	30
3.2	Ekofarma Kozodoj.....	30
3.3	Motýlí dům Diana + minizoo.....	31
3.4	Biofarma Epona Žlutice.....	32
3.5	Ekofarma Cheb.....	33
3.6	Ekofarma Františka Bartoně.....	34
3.7	Motýlí dům Žírovice	35
3.8	Biostatek Valeč.....	36
3.9	Zamenis - herpetofauna.....	37
3.10	Centrum zvířat Stará Role.....	37
3.11	Farma Hory Karlovy Vary.....	38
3.12	Obora Svatý Linhart.....	39
3.13	Ekocentrum Ostrov.....	39
3.14	Horní hrad - Botanická zahrada a arboretum.....	40
3.15	Botanická zahrada Bečov	41
3.16	Ekofarma Polná.....	42
3.17	Centrum ZO ČSOP Kladská.....	43
3.18	Ekofarma Seeberg.....	44
3.19	Ekofarma Arnika	45

3.20 Minizoo Svatošské skály.....	46
3.21 Ranč Děpoltovice.....	47
3.22 Minizoo Františkovy Lázně	48
4 Empirická část - výzkum.....	48
4.1 Výzkumný problém, hypotézy a cíle.....	48
4.2 Dotazníky jednotlivých zookoutků.....	49
4.1 Grafy , slovní vyhodnocení dotazníků	65
5 Závěr.....	72
6 Zdroje	73
7 Přílohy.....	75

1. Úvod

Výuka zoologie obratlovců dlouhodobě strádá nedostatkem praktické výuky a praxe vůbec. To vede k tomu, že školní látka je sice se žáky probrána, získané znalosti ale nejsou náležitě prověřeny v terénu, a jako každé jen zřídka užívané kompetence záhy atrofují.

Podstatným faktorem nedostatečného ověřování zoologických informací v praxi je permanentní nedostatek času ve školním prostředí, a k tomu i jisté podceňování a upozadování biologie v hierarchii předmětů. Jednou z cest, které podle mého názoru může kompromisním způsobem usnadnit výuku zoologie obratlovců je důslednější využívání dostupných zoologických zahrad a také často nepoměrně blíže ležících zookoutků.

Cílem práce je zmapovat existující zookoutky v Karlovarském kraji a zdokumentovat nabídku programů, které nabízejí školám. Karlovarský kraj totiž jako jeden ze dvou aktuálně existujících krajů (druhý je Pardubický) svoji zoologickou zahradu v duchu zákonných parametrů nemá.

2. Historie Zookoutků v ČR

Zakládání zookoutků má v České republice dlouholetou tradici. Mnoho zookoutků založených v 50. a 60. letech se postupně rozrostlo a získalo statut zoologické zahrady. Na rozdíl od těchto zookoutků, které byly zaměřené zejména na odchovávání a šlechtění exotických druhů zvířat s cílem zachovat co možná nejvyšší variability druhů, dnešní zookoutky jsou zakládány za jinými specifickými účely. Přesná definice zookoutku v není legislativně podchycena. Zatímco definice zoologických zahrad je pevně dána příslušným zákonem, vymezení a klasifikace zookoutku je kvůli neexistenci konkrétního zákona o zřizování složitější a může zahrnovat i drobné přechodné příležitostní instalace, malé chovy drobného zvířectva zřizované při školách. Hlavní odlišnost od zoologických zahrad spočívá zejména ve velikosti, počtu zvířecích druhů a jedinců a také náročnosti chovaného zvířectva zastoupeného většinou místní (regionální, tuzemskou) faunou. Forma vlastnictví a provozování je u zookoutků ve většině případů soukromé.

V současné době se stále zookoutky zakládají jako součást většího celku zaměřeného primárně k jinému účelu. Jednou z hlavních funkcí jejich existence je posílení cestovního ruchu v regionu a také v přidruženém majoritním provozu, kterým jsou často farmy, lesní oblasti, kulturní památky, hrady a různé destinace pěší turistiky. Významnou úlohu však také představují v oblasti environmentálního, ekologického a přírodovědného vzdělávání žáků i studentů realizováno zejména v zookoutcích tvořících součást domů dětí a mládeže (středisek volného času) a terapie blízkým kontaktem se zvířaty (canisterapie, hipoterapie, farmingterapie). Do větších zookoutků jsou často pravidelně pořádány exkurze, jejichž účelem je především mimoškolní vzdělávání žáků a studentů v oblasti ochrany přírody, principů chovu a rozmanitosti druhů zvířat.

2.1. Exkurz do historie Zookoutků v ČR

Nejstarší zookoutek v České republice byl založen v roce 1904 v libereckých Lidových sadech. Tento zookoutek představoval základ pro vytvoření dnešní Liberecké zoologické zahrady. Liberecký zookoutek byl původně tvořen veřejnou voliérou, která byla později rozšířena a doplněna výběhem lesní zvěře. V takovéto formě fungoval zookoutek až do roku 1919, kdy mu byl udělen statut zoologické zahrady.¹

Po vzoru Liberecké ZOO pak vznikaly další zookoutky po celém území tehdejšího Československa. Nejvíce jich bylo zřízeno po Druhé světové válce v 50. a 60. letech. Zookoutky byly tradičně budovány jako součást veřejné zeleně v sadech určených pro kulturní, sportovní a podobné využití, nebo na okraji lesa. Většinou byly tvořeny voliérou pro drobné ptactvo a výběhem pro lovnou zvěř a ptactvo (srny, bažanti, pávy). Mnohé z těchto zookoutků byly postupně rozšiřovány a přetvořeny na zoologické zahrady (např. Zoo v Ostravě, Olomouci, Hodoníně, Zlíně), jiné zanikly v rámci změn územního plánování, městské zástavby nebo změnou vlastníka přilehlého objektu (např. zestátněním jako tomu bylo u Zookoutku ve Slunečních lázních koncem 60 let)², jiné byly obnoveny (Zookoutek Amerika, Františkovy lázně, i když v menší míře)³ nebo s přestávkami fungují

---

¹ Historie ZOO Liberec. In: *Www.zooliberec.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-12].

² Zookoutek ve Slunečních lázních. In: *WZD - Worldwide ZOO Database* [online]. 2011 [cit. 2014-11-19].

³ Naučná stezka s expozicí zvířat v Lesoparku Amerika ve Františkových Lázních. In: *WZD - Worldwide ZOO Database* [online]. 2011 [cit. 2014-11-19].

dodnes. Většina dnešních zoologických zahrad zachovává pozůstatky nebo obdobu zookoutku jako přístupný ohrazený areál pro návštěvníky, většinou zaměřený na volný pohyb mezi drobnými hospodářskými zvířaty (kozy, ovce, drůbež, apod.), jako např. ZOO v Brně nebo Plzni.

Do 90. let pak vznik a rozvoj zookoutků nebyl prioritním záměrem státního zájmu a tak většímu nárůstu počtu zookoutků došlo až v průběhu 90. let a následujícího období. Zakládání zookoutků bylo spojeno jednak s restitucemi majetku a jeho privatizací. Noví vlastníci různých rozlehlých pozemků a nemovitostí, starých chátrajících usedlostí nebo původních farem užívaných k jinému účelu hledali možnosti využití těchto nemovitostí. V 90. letech byly tedy zakládány převážně zařízení soukromých vlastníků, jako farmy nebo jízďárny, ke kterým se postupně přidružovaly výběhy zvířectva k zatraktivnění destinace pro návštěvníky.

V tomto období se také dochází k výraznému přehodnocování přístupu k přírodě, zejména co se týká zavádění environmentální výchovy na všech vzdělávacích stupních. V souvislosti s potřebami praktické výuky přírodovědy a ekologie jsou postupně zakládána ekocentra specializující se nejen na tvorbu výchovných programů pro školní výlety, ale také na vzdělávání pedagogů, kteří působí v tomto oboru. Prvním z takových center je Toulcův dvůr v Praze, jehož zprávou je pověřena nezisková organizace financována ze státní podpory a jehož činnost je zahájena v roce 1994.

Výrazně se různé formy zookoutků začínají rozšiřovat kolem roku 2004 v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Tento trend je zapříčiněn jednak zvyšujícím se zájmem o provozování pěší turistiky a cykloturistiky s takovým cílem, v souvislosti s nastupujícím fenoménem zdravého životního stylu (rozvoj biofarem), zejména pak s štedrými dotačními programy regionálního rozvoje a podpory podnikání z fondů Evropské unie, které jsou převážně zaměřeny na rozvoj zemědělství a environmentálních technologií. V současné době jsou zookoutky vyhledávány zejména v souvislosti s objekty, které doplňují, cílená návštěva zookoutku většinou souvisí s výchovně vzdělávacími aktivitami žáků a studentů.

2.2. Současný stav zookoutků v ČR

Jak již bylo řečeno, termín zookoutek není přesně vymezen ani odbornou literaturou ani legislativně. Proto je také pod tento pojem možné zahrnout více přidružených termínů jako zoopark nebo minizoo, jejichž definice rovněž není přesně definována a některé zookoutky sami používají více názvů pro vyjádření svého statutu. V současné době je na území České republiky více než sto objektů, které vy se dali považovat za zookoutky. Zpravidla se totiž jedná o součást vyššího celku, která bývá tvořena ohrazeným výběhem větší či menší plochy dle povahy zvířectva, může být zastřešený nebo mít formu biotopu či uzavřeného akvária. Zookoutky lze kategorizovat dle různých hledisek, tím nejdůležitějším bude ovšem primární účel jeho existence. Z tohoto hlediska lze tedy zookoutky dělit na:

- atrakce přilehlé ke komerčnímu objektu,
- atrakce přilehlé k zemědělskému objektu,
- objekty pro realizaci zooterapie,
- objekty veterinárního charakteru,
- objekty pro realizaci environmentálně výchovných a volnočasových aktivit.

Pokud je zookoutek atrakcí přilehlou ke **komerčnímu objektu** jedná se zpravidla o menší výběh nebo minizoo tvořící součást soukromého hostinského zařízení (pension, hotel, restaurace) popř. kulturní památky (hrad, zámek, apod.) Rozdíl v těchto dvou variantách spočívá většinou v druhové rozmanitosti a struktuře chovaného zvířectva. Zatímco zookoutek u hostinského zařízení nebývá výrazně strukturalizovaný, tvoří ho zejména drobná hospodářská zvířata nebo výjimečně lesní zvěř, zookoutky (zvěřince) u kulturních památek bývají tematicky příbuzné hlavnímu objektu (voliéry dravých ptáků apod.)

Zemědělskými objekty zřizujícími zookoutky bývají zpravidla soukromé farmy. U farem je rozmanitost a struktura zvířectva v zookoutku také více příbuzná komerčnímu chovu. Nejčastěji se jedná o hospodářská zvířata, drůbež, koně, dle zaměření farmy. V zásadě se toto zaměření dělí na dva okruhy, které mohou být také realizovány v kombinaci. Prvním z nich je potravinářská výroba, kterou je farma primárně financována. Velmi rozšířené jsou farmy na produkci mléka a mlékářských produktů (sýry, tvaroh apod.) s výrazným zaměřením na nadstandardní kozí nebo ovčí mléko. Zookoutky na těchto typech farem jsou většinou tvořeny výběhem pro mláďata doplněným

drůbeží a hlodavci (králíky, křečci, činčily), klíčovým typem zvířectva jsou ovšem vždy produktivní hospodářská zvířata. Druhý okruh je zaměřen na specifické volnočasové aktivity většinou částečně spojenou se zooterapií. Jedná se především o koňské farmy, které nabízí výuku jízdy na koni a často mívají program pro hipoterapii. V areálu koňských farem bývají hojně stavěny jízďárny, zookoutky mívají charakter větších výběhů pro koníky, poníky, osly a drobné zvířectvo jako drůbež nebo králíky.

Třetím typem zookoutků jsou objekty pro **realizaci zooterapie**. Takové zookoutky bývají zřizovány u zdravotnických zařízení. V těchto případech bývá zookoutek veřejnosti otevřen pouze omezeně, skladba zvířectva zahrnuje zejména koně (pro hipoterapii). Taková zařízení jsou např. zookoutek v Psychiatrické nemocnici v Jihlavě⁴, nebo v brněnském Ústavu Kociánka.⁵ Kromě hipoterapie jsou menší zookoutky zakládány i v budovách určených pro péči o dlouhodobě nemocné nebo starší lidi. V těchto pečovatelských zařízeních se pak praktikují různé druhy animoterapie – kanisterapie (psy), felinoterapie (kočky), terapie pomocí malých zvířátek (hmyz, akvarijní rybičky, hlodavci) a další. Speciální variantou je terapie pomocí hospodářských zvířat vyžadující zřízení přidruženého zookoutku s volně se pohybujícími se po vymezeném prostoru jako na farmě. Takovýto typ terapie (farming terapie) je vhodný pro osoby s psychosociálními problémy (např. alkoholiky, chronicky depresivní), neboť kromě základní blízkosti zvířatům a specifickému prostředí obsahuje i prvky pracovní terapie.⁶

Objekty **veterinárního charakteru** vymezují typ zookoutku vzniklý jako součást veterinární nebo záchranné stanice (nebo také stanice ohrožených zvířat). Tyto zookoutky vznikají především pro potřeby léčebných prostor ošetřovaných zvířat. Z tohoto důvodu jsou v rámci záchranných stanic i veterinárních nemocnic zřizovány různé výběhy, kotce nebo voliéry, které bývají volně přístupné veřejnosti. Příklad takového zookoutku lze nalézt například u Veterinární nemocnice MVDr. Vladimíra Hynara v Opavě. Druhovost takového zookoutku závisí zejména na aktuálních potřebách zařízení, pobyt zvířat bývá převážně dočasný.⁷

---

⁴ Zookoutek - Hiporehabilitace. In: *Psychiatrická nemocnice Jihlava* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

⁵ Zdravotní péče v Centru Kociánka. In: *Kociánka* [online]. 2007-2014 [cit. 2014-11-20].

⁶ Animoterapie. In: *ANITERA* [online]. 2009 [cit. 2014-11-20].

⁷ Minizoo. In: *Veterinární nemocnice MVDr. Vladimíra Hynara* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

Nejdůležitějším typ z pohledu mimoškolního vzdělávání však představují zookoutky určené pro realizaci **environmentálně výchovných a volnočasových aktivit**. Takovéto typy objektů, v jejichž areálu nebo budově se nachází zookoutky mají dvojí charakter. Prvním z nich je charakter ekocentra, tedy centra pro vzdělávání v oblasti environmentální výchovy. Ekocentra jsou zakládána jako výuková střediska se specifickými programy pro děti a mládež a rovněž pořádají semináře pro pedagogy v oblasti Environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Nejznámějšími excentry zaměřenými na vzdělávání dětí jsou farma Kozodoj, mající charakter občanského sdružení, které využívá prostředí farmy jednak jako zázemí pro aktivity ve venkovním prostředí, jednak jako modelové prostředí pro výuku přírodovědy a také pro aktivity demonstrující význam zemědělství a respektování ekologických a environmentálních požadavků na toto odvětví.⁸ Podobný přístup je realizován tak excentru v Malé Chuchli, které je financováno z prostředků Lesů hl. m. Prahy.⁹ Na rozdíl od farmy Kozodoj tvoří zvířectvo v tomto zookoutku především lesní zvěř a v tomto duchu je také zookoutek situován. Charakteristickým znakem tohoto typu zařízení je snaha o vytvoření komplexního reprezentativního druhového složení specifikovaného zvířecího společenství, kterému odpovídá druhová strukturovanost a rozmanitost (farma – hospodářská zvířata, les – lesní zvěř v podmínkách mírného pásma). Polyfunkčním ekocentrem je pak rozsáhlé středisko Toulcův dvůr zaměřené jednak na tvorbu a realizaci vzdělávacích programů pro děti, tak na školení pedagogů. Toulcův dvůr je vůbec prvním takovým střediskem, které bylo v České republice založeno. Nezisková organizace, která jej provozuje, vznikla v roce 1992.¹⁰

Druhou skupinou zařízení provozujících zookoutek, která jsou zaměřena na vzdělávání a volnočasové aktivity, jsou tzv. domy dětí a mládeže. Tato centra jsou většinou orientována na bohatou nabídku volnočasových aktivit, mezi než patří i vzdělávání v oblasti přírodovědy a chovatelství. Druhová rozmanitost bývá široká vedle standardních typů domácích mazlíčků jsou často chována i exotická zvířata jako různé druhy ještěřů, plazů, menší typy opic, exotické ptactvo nebo brouci. Druhová struktura není pevně dána

---

⁸ Kozodoj, *ekologická farma a občanské sdružení* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

⁹ LESY HL. M. PRAHY. *Zookoutek Malá Chuchle* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

¹⁰ Toulcův dvůr: *Středisko ekologické výchovy města Prahy* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

účelným modelem. Mezi velická centra s vlastním zookoutkem patří Domy dětí a mládeže v Praze, Karlových Varech a Mladé Boleslavi.^{11, 12, 13}

Za speciální typ zookoutků by bylo možné považovat i rozsáhlé prostory volně žijících zvířat jako jsou obory nebo vodní biotopy, ale také arboreta, která tvoří životní prostředí pro různé typy hmyzu. Z hlediska účelu by se tyto objekty daly považovat za odvozený typ zookoutků určených k realizaci environmentální výchovy a volnočasových aktivit, jelikož jsou v mnoha případech opatřeny naučnou stezkou přírodovědného charakteru a umožňují pozorování zvířat v relativně volné přírodě a v přirozeném prostředí.¹⁴

Rozdíl mezi zookoutky mající status komerční atrakce a těmi, které jsou nekomerční, je také ve způsobu financování jejich provozu. Zatímco komerční objekty jsou zcela podporovány ze soukromých zdrojů, nekomerční typy jsou většinou provozovány z veřejných zdrojů příspěvkovou organizací. Z toho také plynou náročnější požadavky na jejich fungování.

Zookoutky lze dále dělit podle dalších kritérií, např. dle skladby zvířectva (viz kapitola 2.3). Důležitým kritériem je také možnost přístupu ke zvířatům v zookoutku. Z tohoto hlediska lze zookoutky dělit na **kontaktní** a **bezkontaktní**. Kontaktní zookoutky umožňují přímý přístup ke zvířatům, který je vyžadován zejména při zooterapii nebo farmingterapii, ale také pokud se jedná o zařízení určené primárně pro výuky specifické činnosti, např. jízdy na koni nebo chovatelství či environmentální výuku zaměřenou na ekologické zemědělství. Kontaktní bývají také zookoutky s malými zvířátky nebo domácími mazlíčky určené pro malé děti, které jsou zakládány ve větších městech, kde není pravidlem nebo jsou ztíženy zejména prostorové podmínky domácího chovatelství. Bezkontaktní zookoutky jsou charakteristické buď zaměřením na určitý typ zvířectva, který není uzpůsoben ke kontaktu (ryby, ptáci, hmyz apod.), nebo větší nebezpečná zvířata, která musí být prezentována pod dozorem, v ohradách nebo v klecích. Některé typy zookoutků se vyznačují formou smíšeného kontaktu, např. na farmách nebo v lesních

---

¹¹ *Dům dětí a mládeže Mladá Boleslav* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

¹² *Dům dětí a mládeže Karlovy vary* [online]. 2013 [cit. 2014-11-20]

¹³ *Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy*. [online]. 2013-2014 [cit. 2014-11-20].

¹⁴ PECHAROVÁ, Lenka. *134 výletů za zvířátky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 150-161

zookoutcích, kde je část zvířectva ponechána pouze k pozorování v přirozeném nebo hospodářském prostředí a část obývá prostor umožňující přístup.

2.3. Skladba zvířectva s ohledem na zaměření zookoutků

Skladba zvířectva v zookoutku závisí na několika faktorech, z nichž nejdůležitější je v předchozí kapitole popsán účel jeho provozu a funkce. Dalšími významnými faktory, ovlivňující konečnou podobu, druhovou strukturu a rozmanitost zvířecího společenství v zookoutku jsou velikost a možnosti vymezeného prostoru a pečovatelská kapacita. I přestože je většina zookoutků druhově různorodá, na základě prioritní skladby majoritního podílu zvířectva lze rozeznat následující typy zookoutků:

1. Zookoutky s převážně hospodářským zvířectvem

Převážný podíl zookoutků má majoritní zaměření na chov hospodářských zvířat. Tato skutečnost je zapříčiněná jednak jejich zakládáním v rámci farem a komerčních objektů, jednak v souvislosti s volnočasovými aktivitami zaměřenými na ekologické zemědělství a chovatelství. V rámci této skupiny lze rozeznat několik podskupin, jako jsou zookoutky specializované převážně jednodruhově na hospodářská zvířata (farmy, hospodářství), málo strukturované zookoutky (komerční objekty) a modelové (ekocentra se zookoutky s hospodářskými zvířaty).

Nejčastěji jsou chované následující druhy: kozy, ovce, koně, osly, krávy, prasata, drůbež, králíci. Tyto druhy bývají doplňovány drobným zvířectvem (pes, kočka, činchila, křeček, apod.) a létavým ptactvem (holub, hrdlička, apod.).

2. Zookoutky s převážně exotickým hospodářským zvířectvem

Kromě standardních hospodářských zvířat mohou být zookoutky také druhově zaměřeny na exotická hospodářská zvířata. Takovýto typ zookoutku se většinou zakládá na farmách zabývajících se takovým chovem.

Nejčastěji jsou chované následující druhy: lamy, velbloudi, pštrosy, doplněné klokany, opicemi a tradičním tuzemským hospodářským zvířectvem.

3. Zookoutky s lesní zvěří

Zookoutky s lesní zvěří mohou být rovněž děleny do několika kategorií, dle hlavního účelu. Lesní zvěř může mít svůj výběh u komerčních nebo kulturních objektů, může však také být umístěna do zookoutku sloužícímu k realizaci environmentální výchovy (např.

Malá Chuchle). S tímto zaměřením souvisí také druhová struktura zookoutku. Zatímco u komerčního objektu jsou zookoutky méně druhově strukturovány, zookoutek náležející k excentru je vytvořen jako reprezentativní vzorek ekosystému.

Nejčastěji se v lesním zookoutku nachází tyto druhy: vysoká zvěř - jelen, srna, muflon, daněk, divoké prase, zajíc, veverka a další drobná zvěř, z lovců převážně liška nebo draví ptáci.

4. Zookoutky s drobným zvířectvem

Zookoutky s drobným zvířectvem bývají většinou v uzavřeném prostoru, jsou určeny pro děti bez zamýšleného vzdělávacího účelu. Jedná se zejména o malý chov domácích mazlíčků, které si děti většinou domů nemůžou pořídit (např. obecný zookoutek v obci Ryžoviště v obecné stodole).¹⁵

5. Zookoutky – zvěřince

Zvěřince a podobné typy zookoutků jsou zakládány v blízkosti nebo areálu kulturních cílů zejména pěší turistiky (hrady, zámky, zříceniny, historické stavby) jako separátní atrakce. Druhy zvířat, které jsou v těchto typech zookoutků chovány, jsou atraktivní diváčky. Skladba zvířectva může být úzce i široce druhově rozmanitá, zpravidla nebývá strukturovaná.

Nejčastěji se v těchto zookoutcích nachází: medvědi, draví ptáci, pávy, ale i exotická zvířata.

6. Zookoutky specifického prostředí

Do této skupiny patří zookoutky zaměřené na jeden typ ekosystému nebo speciálního životního prostředí živočichů, jako jsou akvária, terária, zookoutky pro zooterapii nebo na jednu zvířecí třídu. Příkladem takového zookoutku může být Motýlí dům v Žírovicích u Františkových Lázní.¹⁶

7. Výrazně smíšené zookoutky

Výrazně smíšené zookoutky jsou zakládány z různých důvodů. Může se jednat o zookoutek u komerčního objektu, který je tvořen postupně bez významné struktury. Nejčastěji se však jedná o zookoutky s dočasným charakterem (veterinární nemocnice a

---

¹⁵ Zoo koutek Ryžoviště. In: *Obec Ryžoviště* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

¹⁶ *Motýlí dům: Žírovice u Františkových lázní* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

záchranné stanice) a zookoutky přidružené k Domům dětí a mládeže, u kterých slouží druhová rozmanitost ke vzdělávání v oblasti přírodovědy a také je důsledkem volnočasových aktivit nadšených chovatelů.

2.4. Současný status Zookoutků v rámci volnočasových aktivit

Postavení zookoutků v rámci volnočasových aktivit se váže k jejich primárnímu účelu. Komerční typy představují výhradně turistické cíle nebo přidruženou formu zábavy v rámci jiné základní aktivity, prioritou terapeutických zookoutků je nabídnout pacientům (klientům) výhody spojené s blízkostí zvířete při léčbě nemoci. Klíčovým cílem zakládání a provozu nekomerčních zookoutků, které nejsou primárně určeny pro zooterapii, nebo netvoří rekonvalescenční zařízení přidružené k veterinární instituci, je vzdělávání v rámci školních i mimoškolních aktivit.

Velmi významnou roli hrají tyto typy zookoutků v oblasti environmentální výchovy, jejíž výuka je zakotvena v legislativě a povinná. Jednak jsou součástí výchovně vzdělávacích institucí zookoutků ekocentra, zabývající se vzděláváním pedagogů EVVO (Environmentální výchova, vzdělávání a osvěta), jednak jsou zde pořádány různé semináře nebo školské programy pro děti různých věkových kategorií (mateřské školy, základní školy, střední školy a učiliště). V rámci těchto programů jsou teoretickým výkladem i praktickými hrami nebo cvičeními osvojovány základní poznatky a dovednosti v oblasti ekologie. Takovéto aktivity mají formu jednodenního výletu, ale také může jít o vícedenní program (škola v přírodě resp. ekologický kurz). Nabídka programů je široká a odpovídá přednostně zaměření zookoutku. Podrobnějším popisem těchto programů se bude tato práce ve výzkumné části.

Volnočasové aktivity, které jsou uplatňovány v zookoutcích, mohou nabývat rovněž dvojí formy co se týká jejich realizace z časového hlediska. Rozšířenějšími volnočasovými aktivitami je zájmová výuka realizována **pravidelně**, nejčastěji jednou nebo několikrát týdně. Takovýto typ volnočasových aktivit bývá provozován zejména v zookoutcích, které jsou součástí Domů dětí a mládeže, a v zookoutcích tvořících součást farem nebo ekocenter, které jsou lokalizovány přímo v obci nebo v její těsné blízkosti. Pravidelné zájmové kroužky využívající k realizaci svých aktivit zookoutky lze rozdělit do několika

kategorií, všechny kroužky se souhrnně řadí do skupiny zájmových kroužků přírodovědných. Mezi různými typy lze rozeznat následující kategorie:

- **jízda na koni, péče o koně** – bývají volnočasové zájmové kroužky většinou propojené, i když kroužek zabývající se výukou jízdy na koni může být realizován samostatně. Tento typ pravidelné zájmové aktivity bývá především výsadou farem, které jsou součástí ekocenter, s primárním zacílením na výuku budoucích majitelů a chovatelů koní. Zahrnuje komplexní výuku v oblasti chovatelství a péče o koně včetně osvojení jezdeckých stylů,
- **chovatelství** – zájmový kroužek bývá dominantou zookoutků zřizovaných při Domovech dětí a mládeže (např. Praha, Mladá Boleslav, Karlovy Vary, Třebíč a další). Chovatelství je zaměřeno na výuku základních dovedností v oblasti chování domácích mazlíčků, součástí bývá přehled o různých druzích domácích zvířátek, popis jejich životního cyklu, potřeb, potravy a požadovaného životního prostředí. Výuka chovatelství bývá teoretická i praktická, přičemž praktická část bývá většinou realizována v rámci údržby a péče o zvířata v zookoutku. Zájmový kroužek chovatelství může nabývat specifické formy **akvaristiky** (kroužek zaměřený na péči o vodní zvířata – akvariální rybičky, kraby šneky, želvy apod.), **teraristiky** a **vivaristiky** (péče o plazy – hady, ještěrky, ještěry, žáby, suchozemské želvy, teplomilná zvířata), **kynologie** (základy péče o psy, rozlišování psích plemen, apod.) a dalších podkategorií (chov, hmyzu, drobného zvířectva – koček, hlodavců apod.). Chovatelství bývá také kromě výuky poznávání druhů chovných domácích mazlíčků a způsobu péče o ně zaměřeno na všeobecné vzdělávání v oblasti přírody a její ochrany,
- **ostatní** kroužky v rámci kategorie přírodověda, jejichž cílem je zprostředkovat dětem poznatky k dosažení harmonického a environmentálně pozitivního vztahu k přírodě při jejím využívání. Do této kategorie patří např. **myslivectví** (poznávání lesních zvířat dle stop, parohů apod., základy myslivosti, péče o lesní zvěř v zookoutku), **rybářský** kroužek (poznávání ryb, způsob chovu a šetrného a ekologického lovu, předpoklad pro získání rybářského lístku), **včelařství** (základní informace o péči o včelstva, výroba medu, apod.) a **přírodověda** (kroužek zaměřený na poznávání ekosystémů a přirozeného života zvířat,

pozorování přírody – rostlin i zvířat samostatně i komplexně, zookoutek zde plní úkol zejména jako výkladová pomůcka),

- **výtvarné kroužky** – zabývající se zobrazováním objektů pomocí specifických technik. Zookoutku je v tomto případě využíváno v rámci výuky kresby nebo malby zvířat jako živých objektů a také při výuce fotografování (zejména přírody).

Druhým typem realizace volnočasových aktivit v prostoru zookoutku je vzdělávací forma **jednorázová**, nabývající formu jedno nebo vícedenní souvislé zájmové činnosti. Tyto aktivity bývají praktikovány formou speciálních programů, příměstských nebo letních táborů. V souvislosti s charakterem zookoutku a hlavní instituce, ke které je přidružen, je pak definována náplň jednorázové zájmové aktivity, která může nabývat následujících podob:

- **zájmové programy** – bývají realizovány ve všech typech institucí s přidruženými zookoutky. Jedná se zejména o různé druhy seminářů zaměřené na vymezenou problematiku, které bývají prezentovány v rámci mimoškolního vyučování pro exkurze z mateřských, základních a středních škol a učilišť,
- **příměstské tábory** – jsou pořádány jako několikadenní v rámci hlavní instituce s přidruženým zookoutkem, přičemž realizace aktivit v zookoutku může být pouze dílčí (např. zookoutek Malá Chuchle) nebo celková (např. zookoutek v prostředí farmy Kozodoj).^{17, 18} Forma příměstského tábora spočívá ve vícedenním provozování volnočasových aktivit pod záštitou vzdělávací nebo zájmové instituce pouze ve vymezené části dne, přičemž provoz zookoutku (resp. instituce) je omezen stanoveným příchodem a odchodem dětí domů.
- **dětské tábory** – jedná se převážně o vícedenní pobyty dětí v prostoru instituce s přidruženým zookoutkem, které jsou realizovány jako celodenní včetně zajištění vybraného typu ubytování.

Zaměření jednorázových aktivit bývá stejně jako u pravidelných kroužků orientováno na klíčový typ činnosti (zemědělství, jezdeckví, ekologie, přírodověda) na rozdíl od nich však mívá také tematicky vyhraněné cykly. Komplexněji jsou pojímány

---

¹⁷ *Toulcův dvůr: Středisko ekologické výchovy města Prahy* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

¹⁸ *Kozodoj, ekologická farma a občanské sdružení* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

příměstské tábory, tradičně pořádány v rámci Domů dětí a mládeže ale zejména v rámci ekocenter lokalizovaných v blízkosti obce, jejichž poloha bývá převážně na okraji zástavby. V blízkosti těchto institucí se často nachází volné přírodní lokality určené k rekreačním a výchovným účelům opatřené turistickými trasami, cyklotrasami ale také vzdělávacími prvky, jako jsou naučné stezky. Aktivita v rámci příměstského tábora mají zajistit dostatek podnětné činnosti a pohybu především dětem z oblastí husté městské zástavby. Pobytové dětské tábory mívají podobnou obsahovou náplň, bývají však zaměřeny spíše na komplexní vzdělávání v oblasti ekologie a environmentu.

2.5. Skladba mimoškolních a volnočasových programů pro děti

Programy pro děti, které jsou pořádány hlavními institucemi s přidruženým zookoutkem, nabývají tedy buď charakteru rozšíření školní výuky o mimoškolní aktivitu v podobě exkurze, výletu nebo semináře, nebo jsou dobrovolnou zájmovou činností jednotlivého dítěte. Programy určené pro vzdělávací instituce jsou zaměřeny na podporu výuky EVVO rozšířením o praktickou výuku. Takovéto programy jsou buď několika hodinové (pořádány zejména Domy dětí a mládeže) nebo vícedenní pobytové (pořádány zejména institucemi s užší orientací, farmy, ekocentra).

Mimoškolní **výukové programy** pro třídy mateřských, základních a středních škol a učilišť **nepobytové** jsou většinou koncipovány jako několikahodinové (2-3 hodinové) pozorovací aktivity spojené s teoretickým výkladem a různými didaktickými cvičeními – kvízy, vyplňováním pracovních listů nebo kompletování různých úloh. Programy s takto krátkým výukovým časem bývají tematicky vymezeny. Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy – stanice přírodovědců např. pořádá pravidelné semináře pro děti mládež zaměřené na různé druhy ekosystémů – rybník, les apod. Program pořádaný touto institucí bývá rozdělen do dvou částí – první teoretická seznamuje děti se zvířaty a rostlinami, které se v areálu stanice a zookoutku nacházejí, druhá část je časově náročnější a spočívá v plnění zadaných praktických úkolů v rámci skupinek. Praktická část programu probíhá na několika stanovištích, které děti postupně střídají a vyplňují speciální pracovní listy odpovídající tematice programu. Tento program má kromě informační a environmentálně vzdělávací hodnoty plnit také mnoho vedlejších funkcí, z nichž nejdůležitější je skutečnost, že děti

vedou k samostatnému uvažování na komplexnější úrovni a kolektivní spolupráci při řešení úloh, podporujících jejich intelektuální rozvoj ve všech oblastech vzdělávání.¹⁹

Stanice přírodovědců DDM hl. m. Prahy je asi největším volnočasovým střediskem zaměřeným primárně na mimoškolní nebo rozšiřující vzdělávání v oblasti biologie, ekologie a environmentu v ČR. V současné době nabízí programy pro dvě věkové kategorie dětí – pro mateřské školy a 1. stupeň základních škol a pro 2. Stupeň základních škol a střední školy. Stanice přírodovědců realizuje programy Zvířata ve městě (zabývající primárně zvířaty, které ve městě volně žijí a standardní péčí o ně), Ptáci (program zaměřený komplexně na tuzemské i exotické ptactvo, životní cyklus, poznávání vajec, apod.), Pravěk (zaměřený na evoluční teorii, ukázka zkamenělin), Podzim-zima (strategie zvířat i rostlin pro přežití v nepříznivém období), Plazi a obojživelníci (typologie a druhová rozmanitost plazů a obojživelníků, charakteristiky, poznávání), Hmyzí (zaměřený na včelařství, výrobu medu a prohlídku hmyzu v zookoutku), Domácí zvířata (poznávání druhů domácích zvířat dle různých faktorů – např. zvuků, význam domácích zvířat, návštěva zookoutku) a Cizokrajná zvířata (didaktické hry zaměřené na osvojení základního dělení zvířecí říše a upevnění vědomostí sledování druhových znaků zvířectva v expozici zookoutku) pro první kategorii a programů Savci (etologie a životní prostředí a cykly savců s upevňováním charakteristických znaků kategorií dělení výkladem s praktickou ukázkou v zookoutku), Ryby (etologie a životní prostředí a cyklus s výkladem a praktickou ukázkou v akváriu zookoutku), Ptáci (etologie a životní prostředí a cyklus s výkladem a praktickou ukázkou ve voliérě zookoutku, pozorování v přírodě), Plazy (etologie a životní prostředí a cyklus s výkladem a praktickou ukázkou v tropickém teráriu a klubovně teraristiky), Obojživelníci (etologie a životní prostředí a cyklus s výkladem a praktickou ukázkou v tropickém teráriu a klubovně teraristiky, možnost pozorování rozmnožování), Hmyz (etologie a životní prostředí a cyklus, význam hmyzu pro člověka, výklad a praktická ukázka druhů v zookoutku) a programy zaměřené na ekologii a další biologické disciplíny (geologie, flóra).²⁰

---

¹⁹ *Přírodovědné a environmentální vzdělávání v mimoškolní výchově: sborník z konference pořádané při příležitosti 50. výročí založení Stanice přírodovědců DDM hl. m. Prahy : Praha 20.-21. září 2004.* 1. vyd. Editor Pavel Červinka. Praha: Stanice přírodovědců ve vydavatelství Milan Holeček, 2004, s. 22-23

²⁰ *Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy: Stanice přírodovědců* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25].

Analogicky schématu Stanice přírodovědců jsou realizovány programy v dalších Domech dětí a mládeže s přidruženými zookoutky. Orientace krátkých programů je zaměřená zejména na speciální typy ekosystémů a etologii různých tříd živočichů spojenými s didaktickými úlohami sloužícími k rozvoji dovedností žáků. Zookoutky kontaktní, bezkontaktní i kombinované zde slouží k názornému výkladu a upevňování vědomostí na základě bezprostředního pozorování a logických úloh. Kromě druhové kategorizace programů může být jejich zaměření spojeno s určitou charakteristikou, např. smysly, které jsou některých živočichů vyvinuty více a u jiných jsou zakrnělé nebo zcela chybí a spojování těchto znaků s naukou o vývoji druhů a komplexním pochopením propojenosti jednotlivých přírodních systémů.

Podobné typy krátkých výukových programů určených pro školy jsou také realizovány v ekocentrech s přidruženým zookoutkem. Je-li ekocentrum součástí zemědělské nebo koňské farmy, jsou výukové programy orientovány tematicky buď na chov hospodářských zvířat a zemědělství nebo se specializuje na chov, křížení a péči o koně, vždy s však jedná o program environmentální výchovy, který je jen málo ovlivněn prvky příbuzných disciplín přírodovědy. Velké farmy tyto aktivity kombinují. Mezi takové patří např. ekofarmy s ekocentry Kozodoj nebo Toulcův dvůr. Skladba jednodenních výukových programů se standardně dělí do čtyř věkových kategorií (mateřské školy, základní školy, střední školy a praxe) se stupňovitou úrovní náročnosti výkladu i praktických úloh. Programy pro mateřské školy jsou většinou koncipovány jako vyprávění o různých činnostech na farmě, o zvířatech, pojmenovávání druhů a jejich mláďat a popisu života na farmě spojené s kontaktem se zvířaty v zookoutku. Dvě úrovně náročnosti pro základní a střední školy jsou tvořeny především programy zaměřenými na ekologické technologie v zemědělství a chovu dobytka (zpracování rostlinných a živočišných produktů – masa, mléka, vajec), sběr bylin, řemesla nezbytná pro provoz farmy (např. tradiční kovářství, truhlářství), poznávací pěší výlety do přírodní lokality v okolí farmy spojené s pozorováním a poznáváním lesního zvířectva a ptactva po naučné stezce, nebo zvláštní programy zaměřené výhradně na environmentální systémy a ochranu ekosystémů. Separátní programy jsou určeny pro výuku péči o koně a jízdy na nich.^{21, 22}

---

²¹ *Toulcův dvůr: Středisko ekologické výchovy města Prahy* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

²² *Kozodoj, ekologická farma a občanské sdružení* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

Krátkodobé výukové programy jsou realizovány i v zookoutcích sdružujících lesní zvěř. Takový charakter má např. zookoutek v Malé Chuchli nabízející několik typů programů realizovaných zejména jako poznávací pěší aktivity v lese nebo semináře a vyučovací hodiny, které lektori prezentují přímo na základních a středních školách týkající se života a etologie lesní zvěře v průběhu roku, ekosystémy lesa a vodních toků, problematiku včelařství a hmyzu v lese, noční život v městském lese apod. Přímou v zookoutku jsou pak realizovány komentované prohlídky, které navazují na vyučovací hodiny ve školách.²³

Vícedenní **pobytové výukové programy** jsou určeny především pro žáky a studenty a jsou realizovány jako tzv. školy v přírodě nebo ekologické kurzy. Zookoutky tuto možnost většinou nenabízí ani v případě Domů dětí a mládeže, ani v případě farem a institucí s excentrem. Výlety do ekocenter však bývají součástí vícedenních pobytových programů v podobě jednodenního výletu. Většina ekocenter s přidruženým zookoutkem nabízí i celodenní program, který spojuje několik aktivit, např. pěší pozorování přírody po naučné stezce a jízdu na koni, nebo návštěvu zookoutku a praktickou výrobu některého z hospodářských produktů (sýr, zpracování vlny apod.).

Pro veřejnost jsou **jednodenní volnočasové programy** realizovány zejména ve formě komentovaných prohlídek zvířectva, popřípadě kombinovaných s rukodělnými aktivitami.

Vícedenní volnočasové pobytové programy představují příměstské a dětské tábory. Příměstské tábory, které pořádají volnočasová centra (Domy dětí a mládeže), bývají propojena s jednotlivými typy zájmových kroužků a kombinují se s různými aktivitami navzájem. Programy příměstských táborů jsou realizovány přímo v centrech a okolí, popřípadě detašovaném pracovišti v přírodní lokalitě s dobrou dostupností z obce. Nabídkou a provozem dětských táborů se většina volnočasových center v rámci přidruženého zookoutku nezabývá, bývají realizovány v návaznosti na tábornické kroužku v tábornických lokalitách.

V nabídce ekocenter bývá jak realizace příměstských, tak dětských táborů, jejich zaměření je specifické, klíčovým cílem je ucelování poznatků o přírodních i

---

²³ LESY HL. M. PRAHY. *Zookoutek Malá chuchle* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

hospodářských ekosystémech a environmentální výchova dětí. Náplň programů příměstských i městských táborů pořádaných excentry bývá analogická, jedná se vždy o aktivity zahrnující poznávání přírody, rostlinstva i zvířectva různých ekosystémů (les, potok, rybník, město, apod.) jejich význam a ochranu. Tábory bývají koncipovány jako prioritně zaměřené na specifickou činnost – turistiku, jízdu na koni, poznávání přírody. Jejich hlavním záměrem je poskytnout dětem náhled do života v přírodě a osvojení praktických dovedností v oblasti způsobu života v souladu s přírodou.

Oba typy táborů nabízí např. ekocentrum při ekofarmě Kozodoj, jehož nabídka letních táborů je rozdělená do těchto dvou kategorií – prioritou příměstských táborů je výuky jízdy na koni a péče o něj spojená s hipoturistikou a aktivitami v sedle (orientační jízdy s plněním úkolů, kostýmové přehlídky, apod.), prioritou dětských ekologických táborů jsou aktivity v rámci hospodářské činnosti – péče o chovaný dobytek a jeho krmení, poznávací výlety, rukodělná činnost z přírodních materiálů, jízda na koni a péče o ně.²⁴

Podobnou obsahovou náplň činností mají i příměstské a pobytové tábory dětí v ostatních excentrech v závislosti na možnostech institucí. Je-li zookoutek ekocentra zaměřený spíše na lesní zvěř, jsou aktivity tábora koncipované v souladu se záměrem poskytnout znalosti z oblasti lesních ekosystémů, významu myslivosti a tříd zvířectva, které bývají spojovány zejména s praktickými aktivitami v prostředí lesa, jako je poznávání stop, pěší pochody po naučných stezkách často kombinované s řešením úkolů, pozorování ptactva a lesní zvěře apod.

Veškeré činnosti realizované v různých výukových programech institucí s přidruženými zookoutky jsou zaměřeny na vzdělávání v oblasti přírody, ekologie a environmentu v souladu s požadavky EVVO. Dětem, žákům a studentům jsou nenásilnou formou poskytovány informace o požadavcích ochrany přírody a budování zdravého životního prostředí pro sebe i zvířectvo a rostlinstvo různých ekosystémů. Význam zookoutků v této oblasti je důležitý zejména díky možnosti kontaktního i bezkontaktního pozorování druhů z hlediska biologického i etologického, které komplexně rozšiřuje pohled účastníků na přírodu, její zákony a spojitosti a jeho postavení v ní.

---

²⁴ Kozodoj, ekologická farma a občanské sdružení [online]. 2014 [cit. 2014-11-20].

2.6 Historie Zoologických zahrad v Karlovarském kraji.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, Karlovarský kraj nedisponuje žádnou zoologickou zahradou. V historii tomu však bylo jinak a na území Karlovarského kraje existovaly hned dvě zoologické zahrady a to přímo v Karlových Varech a v Mariánských Lázních i když nikdy neměly status zoologické zahrady a několik zooparků.

ZOO am Berg – Mariánské Lázně

Mariánskolázeňská zoologická zahrada měla velmi krátkou, ale zajímavou historii. Stávala na vrchu Klinger (Výhledy), nad Pottovým údolím nad Úšovicemi. Zoologickou zahradu založil rytmistr ve výslužbě Julian Kreisel, který pocházel z Děčína. Kreisel zde zakoupil a z části pronajal osm hektarů půdy a koncem dvacátých let si nechal zhotovit projekt. Potřebný kapitál k vybudování zoologické zahrady získal z hracích peněžních automatů, které pronajímal lázním a hotelům ve městě.

V neděli 7. června 1931 bylo mariánskolázeňské ZOO slavnostně otevřeno. Centrem areálu byl dřevěný srub, kterému se říkalo „Old Shatterhand“ a byl postaven po vzoru Divokého Západu a vybaven starými loveckými a vojenskými zbraněmi, na zdech bylo paroží a různé zvířecí kůže z cizích zemí.

Zoologická zahrada měla zvířata v klecích i volně ve výběhu. Velkou atrakcí zde byli zejména shetlandští poníci, jejichž chov tu Kreisel založil. Z jižní Asie zde byly opičky makakové, z ptactva výři, sýčkové, jeřábi a různé druhy bažantů a pávů. Dále se zde předváděly jelení antilopy, dále buvolec stepní, medvěd hnědý a také pižmové krysy z Ameriky. V roce 1932 přibyli v zoologické zahradě mufloni a dančí zvěř, orel císařský, indiští promyky mungo (lasicovité šelmy), jihoameričtí papoušci, plch obecný a málo známé zvíře mara – vysokonohý hlodavec ze stepí Patagonie.

Zoologická zahrada byla otevřena celoročně. Vstup byl 2 koruny, děti do 9 let 1 korunu a školám se dávala sleva a platilo se 50 haléřů za žáka. Zoologická zahrada měla jediný problém a to nedostupnost vody. Ta se musela vozit pro zvířata i pro hosty z Vlkovic. Po městě se Kreisel často procházel v indiánském oblečení nebo jezdíval starou tatrovkou pomalovanou křiklavě na způsob Divokého západu s reklamou na Zoo. Také jeho žena Gerlinda Kreiselová byla zajímavou osobou, neboť v té době chodila v kalhotách a mužském oblečení, vlasy měla nakrátko ostříhané a kouřila dýmku. Takového chování před sedmdesáti lety bylo naprosto výjimečné a vyřazovalo ji z tehdejší společnosti.

V listopadu 1945, když byl Kriesel uvězněn nevydržela Gerlinda obavy z jeho smrti a otrávil se jedem.

Z doby druhé války zprávy o ZOO chybějí, ale zdá se, že dále fungovala, což bylo patrné z toho, že se zde v roce 1945 objevuje ZOO am Berg jejímž správcem byl pan Jan Nekvapil. Po válce se Kreisel do zoologické zahrady nevrátil a pracoval na odpočtech plynu a elektřiny. Později, za jiného majitele Zoo am Berg v létě 1951 vyhořela a již nebyla nikdy obnovena.

Karlovy Vary-Přírodní park naší zvěře – odchovna Andělská hora.

Vznik je datován rokem 1961, kdy pod Technickou službou města Karlovy Vary vznikla na Andělské hoře odchovna zvěře pro připravovaný Přírodní park naší zvěře. Tento park měl být vybudovaný v lázeňských lesích za rozhlednou Diana. Městský národní výbor se chystal založit tento park s jasnou vizí o tom, jak by měl park vypadat. Neměli zde být lvi, tygři, sloni ani jiná exotická zvířata, ale pouze zvěř, která žije v oblasti Krušných hor. Veškerý stavebně technický provoz i zásobování odchovny na Andělské hoře zajišťovaly Technické služby města Karlovy Vary.

Výchovu a krmení zvěře zde obstarával sedmdesátiletý Maxmilián Pavlů, Tereza Brtková a Josef Konopický pod odborným dohledem p. Josefa Chudoby, který se k tomu vyjádřil takto : „ Žiji v Karlových Varech od května 1945. Se svým synem Jiřím jsme dlouho přemýšleli, čím bychom přispěli k zvelebení města. Protože jsme oba myslivci, začali jsme u zvěře. Vypracovali jsme návrh s příslušenstvím k vybudování Přírodního parku naší zvěře, který bude seznamovat veřejnost s naší faunou a bude důležitým pomocníkem při výuce biologie ve školách“.

Skladba zvěře v odchovně na Andělské hoře byla následující. Spárkatou zvěř zde zastupovali jeleni, daňci, mufloni, srnčí, divočáci atd. Dále zde byla zvěř kožešinová (šelmy, hlodavci), zvěř pernatá (užitková i škodná) a drobné užitkové i zpěvné ptactvo. Konkrétně se zde měla být tato zvěř – kuny, lišky, ondatry (ty zde ovšem společně s vydrou nikdy nebyly), zajáci, divocí králíci, veverky, bažanti, koroptve, křepelky, tetřivci, jestřábi, kánata, krahulíci, poštolky, havranovití ptáci, čápi, volavky (včetně volavky červené), divoké husy, kachny atd.

Většina zvířete byla v odchovně vychovávána od svého útlého mládí, a proto jindy plachá zvířata zde překvapovala svou krotkostí a poslušností. Každé z nich mělo své jméno (např. srnec Pepík, jelen Jurka, divočáci – Majka, Zuzka, Pepík a Lojza, lišák Ferda, liška Máňa nebo zajíc Pepík, kterému se též říkalo Ferda) a na zavolání přibíhají třeba kuny, lišky, mladí jeleni, srnčí, zajíci, divočáci a přilétávají vrány. V tehdejších novinách vycházeli články o tom, jaká je to rarita, když na rozkaz : „ Pepíku, bubnuj “ se zajíc postavil na zadní běhy a předními tlapkami bubnoval do dýnka klobouku p. Chudobovi. Kromě Pepíka, zde byla i liška, která na výzvu : „ Máňo, zpívej ! “ začala ve své kleci kňučet vysokým hlasem.

Ani v zimním období zde zvířata nijak netrpěla hladu. Spárkatá zvířata dostávala hlavně kukuřici, otruby a dvakrát denně teplou vodu. Dále se jim podávala sůl a v potravě nepostradatelné stopové prvky jako je měď, kobalt apod. Sovičkám se tu například balily kousky masa do nastříhaného peří a chlupů, což byla jakási rafinovaná imitace myšek, jejichž obstarávání v zimě nebylo nijak jednoduché. Velká pozornost se zde věnovala též hygieně a zákeřným nepřítelům zvířete – cizopasníkům.

Odchovna na Andělské hoře byla známá školním dětem i široké veřejnosti a o její popularitě svědčí fakt, že v roce 1962 se setkala zvířata zde chovaná i s festivalovými hosty. Například maďarskou herečkou Mario Medgyesiovou a polskou herečkou Annou Prucnalovou. V návštěvních knihách byly nadšené zápisy nejen v češtině, ale také v azbuce, angličtině, franštině a němčině. Bohužel se návštěvní knihy, které byly dvě nedochovaly.

Předběžná cena Přírodního parku naší zvířete byla tehdy vyčíslena přibližně na tři miliony korun československých, což nebylo málo ale veškeré stavebně technické věci byla schopna svépomocí zajistit Technická služba města Karlovy Vary. K realizaci samotné ovšem vlivem zpoždění samotné stavby (počítalo se s otevřením již v roce 1964) a následných událostí roku 1968 nedošlo. Zvířata byla po 68 roce rozdána do různých zoo v Československu. Do plzeňské zoo přešli kalous ušatý, puščík obecný a mufloni. Do Liberce nejspíše putoval oblíbený jelen Míša původem z Košic.

Nejdek - Vogelschutzpark auf dem Kreuzberg - Park pro ochranu ptáků na Křížovém vrchu

V okolí Nejdku byl v minulosti obchod s ptáky a jejich držení náruživým koníčkem; v právním smyslu však bylo toto počínání považováno jako týrání zvířat. Proto byla tato činnost zákonem zakázána. Aby se obchodu s ptáky učinila přítrž, založili někteří odvážní páni po první světové válce v únoru 1919 „Všeobecný chov kanárů a klub ochrany ptáků“ se sídlem v Karlových Varech. K tomuto chovu a ochraně ptáků se připojili přátelé ptactva Heger Adolf, Jungbauer Wenzel, Ullmann Johann, Lein Fritz, Pecher Anton, Blechschmied Ignaz, všichni z Nejdku, Sandner Wenzel z Gibachtu, Lauber Karl z Eigenbergu a Garrels Karl z Bernau a vytvořili nejdeckou sekci. Dostalo se jí takového jména, že v konečném důsledku početně tato sekce přerostla spolek v Karlových Varech. Proto se spolkové sídlo přemístilo do Nejdku., kde bylo rozhodnuto, zřídit zde park pro ochranu ptáků.

Současné městské zastupitelstvo ukázalo velkou angažovanost a dalo spolku několik hektarů zalesněného pozemku k dispozici na toto zařízení na Křížovém vrchu. Subvence a podpora tohoto spolku byla tehdy poskytnuta zejména železárnou v Nejdku a místní obchodníci nešetřili svou podporou. Celý pozemek byl oplocen, vybudovány cesty, vypěstovány keře, zabudovány ptačí budky a zřízeno ubytování pro další zvířata jako jeleny, srny, ovce, zajíce, veverky a dravé ptáky. Všichni členové spolku zde trávili svůj volný čas a zbudovali zde dokonce dům s občerstvením. Zde se mohlo odpočívat, když se po hodinách pobytu v parku unavili. Péče a krmení zvířat měli na starosti členové spolku, obzvlášť v zimních měsících to nebylo vůbec jednoduché.

Pro jejich nasazení jsou v archiváliích obzvlášť jmenováni Ullman Johann a Pecher Anton. Podnikatel a obchodník Heinrich Lumpe, který vytvořil velký park v Ústí, pomáhal i nejdeckému spolku a navštívil park v roce 1933. Byl mu zde za tuto pomoc také vztyčen kámen. Je možno říci, že Park pro ochranu ptáků na Křížovém vrchu byl po Ústí nejkrásnější a největší park v ČSR. Park však zřejmě nepřežil rok 1945 a dost možná zanikl již během války, neboť pozdější zmínky již nelze dohledat. Dnes z tohoto kdysi nádherného parku zůstaly jen různé zbytky zdiva a celá vstupní brána.

Minizoo Pernink

Malá zoo byla v centru Perninku v místě vymezené Karlovarskou a Meinlovou ulicí v 50. A 60. letech. Byly zde například medvědi, lišky, fretky, jeleni, velbloudi, poníci, mufloni, kozy kamerunské, makak rhesus, bažanti atd. Plzeňská zoologická zahrada si odtud v letech 1961–1966 přivezla třeba pár makaků rhesusů, samce velblouda, poloponyho či muflony. Opačným směrem putovaly například kozy kamerunské nebo nepálské bažanti. Zoo musela v roce 1965 ustoupit stavbě nákupního střediska. V roce 1965 zde zůstal ještě sedmiletý sibiřský medvěd, jehož export byl nejsložitější. Dále liška uhlířka, bažanti nebo fretka. Zahrada byla i přes zdejší drsné klimatické podmínky celkem populární a vykazovala roční návštěvnost kolem pěti tisíc osob.

2.7 Pohled do budoucnosti realizace zoologické zahrady v kraji

Projekt na zřízení zoologické zahrady vznikl v roce 2010, kdy byl tento počín vyhodnocen jako nápad desetiletí v soutěži, kterou Karlovarský kraj uspořádal. Předkladateli byli Mgr. Petr Adamec, který je zaměstnán jako krajinář a zoolog na krajském středisku Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a Bc. Petr Krása jakožto botanik krajského střediska téže agentury.

Hlavním záměrem tohoto projektu bylo vybudování regionálně plnohodnotné zoologické zahrady, která by plnila základní funkci zoologické zahrady, tj.:

- chov ohrožených živočichů
- koordinování záchranných programů a účast na těchto programech
- výchovně vzdělávací činnost
- vědecká činnost

Regionální přínos takového projektu spočíval ve vytvoření zoologické zahrady, v podpoře ekologické výchovy návštěvníků, zvýšení cestovní kreditibility regionu, vytvoření pracovních míst pro vysokoškolsky vzdělané pracovníky a získání partnerů, jakými jsou průmyslové společnosti, školy a mnohé neziskové subjekty.

V rámci Karlovarského kraje bylo vytipováno několik lokalit, které byly vhodné k realizaci tohoto projektu. Nejvíce připadaly v úvahu tyto lokality- bývalý muniční sklad v Novém

Sedle, bývalý muniční sklad v Bochově, lokalita u Královského Poříčí a bývalý vojenský prostor Potočiště.

Ve vyhledávací studii, kterou v roce 2012 předložila projektová kancelář Markant se také uvažovalo o využití výsypky u Dolního Rychnova, kde mělo v pěti etapách vzniknout nové zoo v celkovém nákladu 276,3 milionu korun. Zájem o realizaci zoo mělo město Cheb v čele se stávajícím starostou p. Navrátilem. V tuto chvíli se však o realizaci vzhledem k finanční náročnosti zatím neuvažuje. Vše je tedy pouze zatím ve fázi rozpracovaných projektů a čas teprve ukáže, zda-li se podaří zoologickou zahradu v Karlovarském kraji opět vybudovat.

3. Zookoutky Karlovarského kraje

V rámci zmapování zookoutků v Karlovarském kraji bylo provedeno dotazníkové šetření u těchto 22 objektů, které se zabývají chovem zvířat a u nichž lze předpokládat také mimoškolní aktivity pro žáky základních škol.

Biofarma Belina	Motýlí dům Žirovice
Biofarma Epona Žlutice	Ranč - Děpoltovice
Biostatek Valeč	Farma Hory Karlovy Vary
Botanická zahrada - Bečov	Ekologická farma Polná
Ekocentrum Cheb	Centrum ZO ČSOP Kladská (Mariánské Lázně)
Ekocentrum Ostrov	Minizoo Františkovy Lázně
Ekofarma Arnika - Horní Slavkov - Ležnice	Obora Svatý Linhart – K.Vary
Ekofarma Františka Bartoně - Horní Slavkov	Spolek Zamenis - herpetofauna
Ekofarma Seeberg	
Horní Hrad – Botanická zahrada a arboretum	
Ekofarma Kozodoj	
Motýlí dům – Diana + Minizoo	
Minizoo Stará Role	
MiniZoo - Svatošské skály	

Biofarma Belina

Biofarma Belina se nachází na okraji Slavkovského lesa na úpatí Třebouňského vrchu. Od roku 2003 se zde soukromě hospodaří na okolních loukách a pastvinách, kde chovají především ovce (*Ovis sp.*) a krávy (*Bos primigenius sp.*). Dále je zde samozřejmě ještě spousta drobné zvěře – králíci (*Oryctolagus sp.*), kočky (*Felis sp.*), koně (*Equus sp.*) atd.

V roce 2009 zde byla s přispěním EU otevřena nová faremní minimlékárna. Mlékárna je to malá, její kapacita je pouze 150 l mléka denně. Vyrábí se tu především čerstvé sýry, smetanové sýry, tvaroh, sladké tvarohové krémy, různé pomazánky a žervé, a pochopitelně také mléko.

Výrobky z mlékárny jsou k zakoupení o sobotním prodeji na farmě. Tento prodej je pouze od velikonoc do konce září. V roce 2008 bylo zprovozněno ubytování na farmě a nabízeno je také ubytování především v letních měsících, kdy nejčastějšími hosty jsou rodiny s dětmi.

Školám a dětským skupinám jsou nabízeny vzdělávací programy na farmě. Tyto programy jsou vhodné jako doplnění ke školním výletům či poznávacím akcím. Děti z okolních základních škol se zde mohou seznámit s fungováním ekologické farmy, chovem domácích zvířat. Dále je tu připravena prezentace a malý kurz zpracování mléka, kdy si mohou vyrobit svůj sýr, stejně tak je možné využít téma tradičního zpracování ovčí vlny, popř. hodinový program zaměřený na byliny a jejich využití. Veškeré tyto aktivity probíhají již čtvrtým rokem a je nutná předchozí telefonická dohoda (tel.: 602 414 884), kterou zajišťuje p. Kamila Prchalová

www.biofarmabelina.cz

Farma Kozodoj

Spolek Kozodoj vznikl v roce 2007. Zastřešuje a provozuje při farmě Kozodoj ekocentrum, jehož cíle zahrnují: environmentální výchovu, volnočasové aktivity a pedagogiku pro mládež, pomoc zdravotně postiženým.

Pořádají se zde výukové vzdělávací programy pro školy, výchovné a vzdělávací akce pro veřejnost (semináře, kurzy, workshopy), jarní a letní tábory pro děti, volnočasové kroužky pro děti a mládež. Spolek propaguje rozvoj zdravého životního stylu, ekologického zemědělství a regionální produkty. Pomáhá zdravotně znevýhodněným lidem s integrací do přirozeného života. Spolek je svými aktivitami znám po celém kraji a je podporován krajským úřadem a městem Karlovy Vary. Dlouhodobě spolupracují s odporníky jako například veterináři, lékaři, psychiatři.

Pro lidi s duševním onemocněním jsou zde vybudována chráněná pracovní místa, kde při práci venku a se zvířaty nachází lepší duševní rovnováhu. Hiporehabilitační koně a ochočená hospodářská zvířata jsou k této aktivitě výbornými partnery. Farmou prochází cyklostezka ze Staré Role do Nové Role, ze které je dobrý výhled na zvířata na pastvinách. Okolo ní byla vytvořena ve spolupráci se sdružením STUŽ naučná stezka popisující okolí, jímž se projíždí.

Mezi zvířata zde chované patří – drůbež (*Galliformes sp.*) (směs slepic, hus, kachen, krůt a perliček), koně (*Equus sp.*), kozy (*Capra sp.*), lamy (*Lama sp.*), ovce (*Ovis sp.*), prasata (*Sus sp.*) a skot (*Bos primigenius*).

www.kozodoj.cz

Motýlí dům + minizoo – Diana

Tropická zahrada s živými exotickými motýly z celého světa se nachází v blízkosti rozhledny Diana.

Lze využít možnosti nechat se pohodlně vyvézt lanovou dráhou. Spodní stanici lze nalézt vedle Grandhotelu Pupp v uličce Mariánská. Lanovka na Dianu během provozní doby vyjíždí každých 15 minut. Cesta skrz lázeňský les, dlouhá 453 metrů, trvá zhruba 3 minuty a již během ní se můžete kochat výhledem na Karlovy Vary. Na Dianu se můžete dostat také pěšky i na kole po lesních cestách za 20–40 minut. Návštěvníci se zde mohou těšit na setkání s těmi nekrásnějšími motýly z celého světa – např. z Thajska, Filipín, deštných pralesů Jižní Ameriky či Mexika.

Samotná letová zóna v motýlím domě má přes 100 m² a uvnitř se mohou návštěvníci těšit na to, že spatří kolem sebe poletovat více než 300 barevných krasavců, někteří s

rozpětím křídel až 20 cm. Pozorovat zde lze téměř 30 druhů motýlů v jejich přirozeném prostředí, a to včetně všech stádií životního cyklu motýla-od vajíčka přes housenku a kuklu až po dospělého jedince. Na vlastní oči tak lze spatřit líhnutí motýla z kukly a stát se svědkem jeho prvního životního letu.

Motýlí dům poskytuje vzácnou příležitost pro fotografování a jisté potěšení pro všechny, které elegance a krása exotických motýlů oslovuje. V recepci motýlího domu se nachází i obchůdek, který nabízí suvenýry výhradně s motýlí tematikou. Motýlí dům je často navštěvován nejen žáky základních škol, kteří si zde prakticky prohlubují své znalosti, ale nabízí dokonce možnost uspořádat zde svatební obřad. Pro školní skupiny žáků je zde zlevněné vstupné, které činí 30,-kč na osobu.

Navštívit zde můžeme zcela zdarma i přilehlé minizoo, kde jsou k vidění göttingenská miniprasátka (*Sus scrofa f. domestica*), kamerunské kozy (*Capra aegagrus hircus*). Po celém areálu se navíc prochází volně tři pávi (*Afropavo congensis*), z nichž jeden má unikátní sněhobílé zbarvení.

Zvířátka mohou děti libovolně hladit, krmení je však povoleno jen na základě domluvy. U minizoo najdete také malé dětské hřiště.

www.dianakv.cz

Biofarma Epona – Žlutice

Soukromá farma Epona se nachází uprostřed nádherné krajiny v blízkosti žlutické vodní nádrže a rozprostírá se na ploše 46 hektarů. Zabývá se chovem koní (*Equus sp.*), skotu (*Bos primigenius f. taurus*), ovcí (*Ovis sp.*), prasat (*Sus scrofa f. domestica*), koz (*Capra sp.*) a dále pak pěstováním obilovin, ovoce, brambor a bylin. Veškerý chod farmy probíhá v souladu s ekologickým hospodařením a zmiňované produkty lze objednat a odebrat přímo z farmy.

Biofarma Epona je členem svazu ekologických zemědělců PRO-BIO. Součástí biofarmy jsou již tradiční a velmi oblíbené letní rekreační pobyty. Pro tyto účely je zde k dispozici kemping s kompletním zázemím. Farma nabízí mimo jiné turistiku na koni a výcvik jízdy

na koni pro děti od 4 let. Ve spolupráci s ostatními podobně zaměřenými subjekty jsou zde také pořádány například biojarmarky nebo semináře týkající se jezdeckví.

<http://www.epona.wz.cz>

Školní statek a krajské středisko ekologické výchovy Cheb

Školní statek Cheb je vzdělávací zařízení, které funguje v Chebu již od roku 1964. Tradičně poskytuje výukové zázemí pro žáky zemědělských a technických oborů v chebském regionu a zároveň se zabývá zemědělskou výrobou. Při Školním statku Cheb je zřízeno Krajské středisko ekologické výchovy s působností napříč všemi formami vzdělání.

Funguje jako středisko environmentální výchovy s působností napříč všemi formami vzdělání. V Ekocentru Cheb lze nalézt nabídky výukových programů přizpůsobených pro mateřské, základní i střední školy. Tematické okruhy se týkají zejména chovu hospodářských zvířat, zahradničení, tradičních řemesel, přírodopisu, ekologie, ochrany přírody a životního prostředí a otázek trvale udržitelného životního stylu. Návštěvou tohoto zařízení se žáci zážitkovou formou seznámí s tématy, které jsou jinak probírána teoreticky a okrajově.

Nabízené vzdělávací programy žákům představí činnosti související s chovem domácích zvířat a zpracováním jejich produktů. Na farmě se potkáte s nejběžněji rozšířenými evropskými hospodářskými a domácími druhy zvířat. Žije zde parta zvířecích kamarádů: červená kravička Růženka (*Bos primigenius*), krocaní manželé Durdilovi (*Meleagris sp.*), kozy Božka a Blažka (*Capra aegagrus*), ovečky Heduš, Jaruš a Libuš (*Ovis sp.*), oslí dámy Madla a Tonina (*Equus sp.*), ochočený králík Olaf (*Oryctolagus cuniculus f. domesticus*), miniprasátka Agáta a Alois, slepička Galina Pipková, kohout Cecil a mnoho dalších (*Gallus gallus f. domestica*).

Výukové programy jsou koncipovány tak, aby je bylo možné zařadit do školních plánů EVVO, do předmětů prvouka, přírodopis a ekologická výchova a jejich realizací naplnit cíle průřezových témat environmentální výchova, osobnostní a sociální rozvoj a

výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Vedle výukových programů zároveň nabízí koordinátorům EVVO konzultace při tvorbě a realizaci školních plánů EVVO. Poskytují také zázemí pro uskutečnění vlastních projektů, podporu při přípravě studentů na přírodovědné soutěže, případně programy šité na míru dle zadaných požadavků (např. přírodovědné exkurze). Rovněž je možné se individuálně domluvit a zrealizovat zde vlastní projekty s podporou využití prostředků a vybavení, které jsou zde k dispozici www.skolnisteckeb.cz

Ekofarma Františka Bartoně

Zakladatel farmy je František Bartoň. Farma se nachází v chráněné krajinné oblasti Slavkovský les v průměrné nadmořské výšce 620 m. n. m. Sídlo farmy je v osadě Ležnice, která leží ve středu lázeňského trojúhelníku (Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně).

Od roku 1995 do roku 1997 se farma nacházela bez skotu a zabývala se úpravou pronajatých pozemků ze zanedbané orné půdy na louky a pastviny. Na jaře roku 1997 bylo nakoupeno základní stádo 22 kusů, převážně červenostrakatého českého skotu. Prvotní rozšiřování stáda bylo prováděno postupným křížením inseminací.

Od roku 2000 stádo dále rozšiřovalo přirozenou plemenitbou masným Simentálem, býkem (*Bos primigenius f. taurus*) jménem CHUCHRO nakoupeného od Jana Zatloukala. V roce 2003 byly nakoupeny první jalovice plemene masný Simentál z Ročova a plemenný býk (*Bos primigenius f. taurus*) KORVÍN - dovoz z Německa (Gemeinschaftsbetrieb Engel). V roce 2004 se narodila první plemenná telata. Nakoupen plemenný býk plemenný býk - Lesan z Podlesí z Ročova. V roce 2005 byly nakoupeny další plemenné jalovice z Ročova. V roce 2006 dovezeny plemenné jalovice z Německa od Engel GbR Rosenow.

Od roku 2006 dochází k postupnému snižování kříženek a zvyšování počtu plemenných krav. Od roku 2006 - 2012 byl ve stádě plemenný býk Likke Anders P od chovatele Kim Lykkegaard Anderson, Aalestrup z Dánska. V roce 2012 musel být dán na jatka z důvodu únavy a přetížení zadních běhů při plemenitbě.

V roce 2007 byl nakoupen další plemenný býk plemenný býk opět z Dánska Lango Delfa od chovatele Aksela Rubaeka Rudkobinga. Od roku 1997 do roku 2012 bylo na farmě

narozeno 869 telat, z toho 449 býčků a 400 jalovic. Farma je od roku 2000 zapojena v kontrole užitkovosti, je zařazena mezi nejlepší chovatele čistokrevných telat.

V letní sezóně se skot (*Bos primigenius f. taurus*) pohybuje volně a pase se na plochách o celkové rozloze 140 Ha, kde má k dispozici 5 napajedel. Po celou dobu letní pastvy je umožněn zvířatům příkrm sušinou. V zimním období je skot ustájen v zimovišti (dřevěný krytý přístřešek se zpevněnou plochou o rozloze 1240 m čtverečních.

<http://eko-farma-frantiska-bartone.webnode.cz>

Motýlí dům Žírovice

Asi 2 km od Františkových Lázní směrem k přírodní rezervaci SOOS se přímo „na dosah“ nachází motýlí dům, kde si lze vychutnat krásu exotických motýlů v jejich přirozeném prostředí. Do motýlího domu se lze vydat také pěšky, kde Vás červená turistická značka dovede až k domu. Cesta od vlakového nádraží trvá asi půl hodiny.

Od vajíčka po housenku, kuklu až po křehkého živého motýla se před Vámi odehrává celý cyklus života. Ve svém domě si ji založil entomolog a sběratel motýlů (*Lepidoptera sp.*) pan Stanislav Macek. Chovu motýlů se věnuje Stanislav Macek asi 30 let, posledních sedm let je skleník přístupný veřejnosti.

V přízemí je entomologické muzeum, sbírka tropických motýlů, terária s housenkami a spousta suvenýrů na prodej - od hrnečků po vitráže nebo malované hedvábí, vše s motýlí tematikou.

V prvním patře se nachází skleník s tropickými rostlinami a živými motýly. Teplo, vlhko a šumění křídel – to jsou většinou první dojmy návštěvníků skleníku. Návštěvníci zde mají možnost si přímo na místě sestavit vlastní sbírku motýlů nebo si koupit pouze jediného – ať už pro radost sobě nebo jiným.

V jediném prostoru si návštěvníci mohou prohlédnout motýly, kteří se běžně v přírodě nikdy nesetkají, zastoupena je Afrika, Jižní Amerika, jižní i východní Asie, Austrálie. Vstupné činí 20,- Kč a otevřeno je zde od dubna do září.

<http://www.motylidum.cz/>

Biostatek Valeč

Biostatek Valeč je rodinná multifunkční farma, která vznikla v roce 2008 a rozprostírá se na úpatí Doupovských hor. Sestává ze 4 hektarů vysokokmenných ovocných sadů, které vypásá stádo ovcí (*Ovis sp.*) Pod korunami stromů tu stojí včelařská maringotka s 12ti včelstvy a kolem potoka se rozkládá nepravidelná permakulturní zahrádka. Popsaná scenerie tvoří kulisy jurtě, kterou poslední roky obývá rodina Veselých.

Vyrábí se zde produkty denní potřeby, zejména potraviny a potravinové doplňky, zejména je to produkce ovčích sýrů, moštů a doplňkově produkce masa, medu a sušených dobrot ze sadu. Mimo komerčně zaměřené a primárně produkční činnosti zde provozují aktivity shrnutelné pod termínem "sociální zemědělství".

Rozšíříme-li několika adjektivy dotýčný termín vyjdou nám činnosti zacílené na posílení pozice jedince ve společnosti. Biostatek dále nabízí programy environmentální osvěty. Nezisková společnost AREA viva formálně zastřešuje zážitkově pedagogické programy pro děti ze základních, praktických a středních škol, dětských domovů a pro rodiny s dětmi.

Organizace letního tábora, workcampu nebo mezinárodní výměny jsou pod hlavičku sociálního zemědělství snadno zařaditelné.

Další devizou biostatku jsou pracovní terapie, kterých se účastní děti z místního výchovného ústavu. Devět klientů se svým výchovným dohledem dojíždí pravidelně na biostatek na jedno odpoledne týdně.

Vedle odreagování při práci a s využitím uklidňujícího efektu přítomných hospodářských zvířat se velmi neformálním způsobem připravují na období po propuštění z výchovné instituce.

Spolupráce s výchovným ústavem ve Žluticích vede k realizaci projektu TRUNPA, který si klade za cíl poukázat na neblahé snižování biodiverzity v evropské krajině.

www.biostatek.cz

Spolek Zamenis

Spolek Zamenis založil herpetolog (odborník na hady) Karel Janoušek spolu s dalšími členy v roce 2006 a mezi hlavní aktivity tohoto spolku patří zejména budování líhnišť, péče o kamenné zídky, osvěta a systematické sledování zdejší populace užovky stromové (*Zamenis longissimus*).

Spolek Zamenis za finanční podpory Ministerstva životního prostředí a ve spolupráci s obcí Stráž nad Ohří a v roce 2016 realizoval projekt Doupovská zahrada (nejen) pro užovku stromovou, jehož cílem bylo vytvoření naučné zóny s interaktivními prvky, která seznámí děti i rodiče s problematikou ochrany užovky stromové (*Zamenis longissimus*) a jedinečností údolí Ohře.

Vzniklý prostor je možné optimálně využít pro venkovní výuku skupiny dětí (MŠ, ZŠ, tábory, kroužky) či pro zpestření rodinných vycházek a výletů. Obec Stráž nad Ohří je vlastníkem dotčeného pozemku a podílela se na spolufinancování projektu.

V obci Stráž nad Ohří za fotbalovým hřištěm lze najít 12 ovocných stromů (třešně, jabloně, hrušně) a 22 ovocných keřů (rybíz, aronie) – tato výsadba slouží jednak jako optické vymezení Doupovské zahrady (nejen) pro užovku stromovou a zároveň bude v budoucnu zdrojem chutného ovoce pro všechny návštěvníky.

Dřevěné informační panely, které se zde nachází jsou zaměřeny tematicky do těchto okruhů - Příroda údolí řeky Ohře, Plazi údolí Ohře, Zachraňme užovku stromovou v údolí řeky Ohře a Tajemný had eskulap.

www.zamenis.cz

DDM Karlovy Vary - Centrum zvířat Stará Role

Centrum zvířat se nachází na břehu řeky Rolavy (za dopravním hřištěm; ve směru cyklostezky na Novou Roli), kousek od konečné stanice autobusu po levé straně. V centru můžete vidět hned několik desítek druhů zvířátek. Centrum samotné je rozděleno do tří částí.

V přízemí centra se nachází akvarijní část, v které lze spatřit 29 akvárií, z toho některá slouží jako líhně. Můžeme si zde prohlédnout klasické neonky (*Paracheiroidon innesi*), paví očka (*Poecilia reticulata*), tetry (*Hemigrammus*), mečovky (*Xiphophorus*),

skaláry amazonské (*Pterophyllum scalare*) nebo vrubozubce pavího (*Astronotus ocellatus*). V této části se také nachází jezírko s okrasnými zlatými rybičkami. Další patro centra patří teraristice. Zde se nachází několik terárií s plazy od malé užovky červené (*Pantherophis guttatus*) až po velkého hroznýše královského (*Boa constrictor*). Lze tu spatřit také několik druhů sklípkanů (*Mygalomorphae*), ještěrek a mnoho jiných terarijních zvířátek, například želvičky zelenavé (*Testudo hermanni*) a želvy nádherné (*Trachemys scripta elegans*).

Dominantou prvního patra je Makak magok "Johnny" (*Macaca sylvanus*), kterému dělají společnost dva žakové šedí (*Psittacus erithacus*) Maxina a Ferda.

Třetí a největší částí je venkovní zahrada. V zahradě jsou umístěny voliéry z několika druhů holoubků (*Columba livia f. domestica*) a hrdliček (*Streptopelia turtur*), ale také zde můžeme spatřit tři druhy bažantů (*Phasianus colchicus*), různé dravce, krátkosrsté i dlouhosrsté králíky (*Oryctolagus cuniculus f. domesticus*) a morčata (*Cavia aperea*). Ve venkovním jezírku se nacházejí kachny pyžmové (*Anas platyrhynchos*) a jedna zachráněná kachna divoká (*Anas platyrhynchos*). Návštěvníci se zde mohou dále těšit na koně (*Equus caballus*), poníky (*Equus*), ovečku (*Ruminantia*), kozu (*Capra aegagrus*) a dvě lišky (*Vulpes vulpes*).

www.ddmkv.cz

Farma Hory u Karlových Varů

Areál Farma Hory se nachází na malebném místě mezi Karlovými Vary a Loktem. Obklopuje jej rozmanitá krajina povodí řeky Ohře, kterou ocení pěší turisté, cyklisté, v zimě běžkaři a v neposlední řadě jezdci na koních (*Equus sp.*). Farma byla vybudována Loketskými městskými lesy s.r.o. v bývalých vojenských prostorách muničních skladů a k úplnému dokončení areálu došlo v roce 2008.

Centrem farmy je penzion s útulnou loveckou restaurací. Dále farma nabízí k využití moderní jezdecký areál, kde je možné si zajezdit, naučit se kvalitní jízdě na koni, "zaměstnat" své děti v jezdeckém kroužku, nebo si ustájit svého vlastního koně (*Equus sp.*).

Součástí farmy jsou také obory s daňčí a mufloní zvěří, kde můžeme spatřit i vzácnou raritu v podobě černých daňků (*Dama dama*). Avšak největším lákadlem jsou téměř krotcí jeleni evropští (*Cervus elaphus*), které si zde návštěvníci mohou prohlédnout z bezprostřední blízkosti a někteří jedinci se nechají dokonce pohladit.

www.farma-hory.cz

Obora Svatý Linhart Karlovy Vary

V blízkosti areálu Svatý Linhart, který byl rekonstruován z evropských fondů a otevřen na podzim roku 2013 jsou zbytky středověkého kostela sv. Linharta, se kterým jsou spojeny naprosté počátky Karlových Varů. Kostel sv. Linhart stával na návrší nad středověkou osadou Obora, která se v historických pramenech objevuje již v roce 1325. Když Karel IV. založil Karlovy Vary, stala se tato obec majetkem města, postupně ztratila svůj význam a zcela zanikla.

Obora Linhart v Karlových Varech - Doubí má tři části. Přímo u Linhartu je možné pozorovat jelena siky Dybowského (*Cervus nippon dybowskii*), ve střední části daněk skvrnitý a špička obory patří praseti divokému (*Sus scrofa*). Obora se zvěří se rozkládá na 67 hektarech a během několika let se v ní budou prohánět řádově desítky kusů zvěře. Pozorovat je můžete z visutých mostů, které jsou místo až v šestimetrové výšce. Stezka vás zavede také k malým rybníkům, kde se podíváte na typický vodní hmyz.

Obora je uzpůsobená pro pozorování zvěře. Napříč oborou procházejí dvě pozorovací lávky, které zvěř může podcházet a jejichž hlavní účel je umožnit pozorování zvěře v lokalitách, kde se zvěř nejčastěji vyskytuje. Delší pozorovací lávka prochází hlavní komorou a vede převážně po lokalitě louky, podél pěti lučních rybníků propojených potůčkem a v části prochází hlubokým lesem v těsné blízkosti kmenů. Kratší pozorovací lávka prochází vedlejší komorou obory pro černou zvěř v hlubokém lese a v části mlázím.

Poblíže budovy Linhart je umístěna samostatná zastřešená pozorovatelná, zajišťující výhled na zvěř pasoucí se na přilehlém palouku. Cesty podél obory i pozorovací lávky jsou součástí naučných okruhů vybavených zajímavými informačními tabulemi, kdy za zmínku stojí dendrologická stezka.

www.llkv.cz

Ekocentrum Ostrov

Ekocentrum se nachází v klášterním areálu a od roku 2007 je nedílnou součástí volnočasových aktivit MDDM v Ostrově. Lze tu spatřit okolo sta různých druhů zvířat, mezi které patří například želvy (*Testudines*), kajmani (*Caiman sclerops*), dravé i exotické ptactvo, drobné šelmy a plazy. Dále zde chovají horské kozy (*Rupicapra rupicapra*), morčata (*Cavia aperea*), králíky (*Oryctolagus cuniculus f. domesticus*), papoušky (*Aprosmictus erythropterus*) a želvy (*Testudo*).

Ekocentrum nabízí různé zájmové kroužky, pořádá příměstské tábory a vzdělávací programy. Zájemci nejen z karlovarského kraje mohou využít nabídky zábavně naučných programů pro školská zařízení. Jednotlivé programy jsou pořádány v dopoledních hodinách na základě předchozí telefonické nebo písemné objednávky. Délku a skladbu programu si lze zvolit samostatně dle časových možností, počtu a věku dětí.

Mezi nabízené zájmové kroužky patří – teraristika (seznámení s plazy chovanými v Ekocentru, správná péče, krmení, ošetřování), zvířátka (první seznámení s živočichy v ekocentru), chovatel (seznámení s drobnými hlodavci chovanými v Ekocentru, správná péče, krmení, ošetřování), kynologický kroužek (chov a péče o psa, komunikace s člověkem, základní výcvik a sportovní možnosti, spousta zábavy a legrace s nejlepším přítelem člověka) a chovatel pony (prohlubování poznatků o chovu poníků, praktické chovatelské dovednosti, jízda na ponících v areálu a okolí vesnice Vykmánov u Ostrova).

Ekocentrum dále nabízí příměstské přírodovědné a sportovní tábory a letní tábory v Manětíně.

www.mddmostrov.cz

Botanická zahrada – Horní hrad

Zahrada byla založena v roce 1971 Ing. Jaroslavem Hejtíkem. Na ploše 1,9 ha najdete listnaté dřeviny (cca 350 druhů), jehličnaté dřeviny (cca 150 druhů), dřeviny východní Asie (Japonsko, Čína, Korea) a severní Ameriky, trvalky tradiční i méně známé, skalničky a léčivé rostliny. Zahrada je rovněž genofondovou plochou ohrožené květeny dosud nevyhlášené CHKO Střední Poohří.

Hned při vstupu vás uchvátí pohled na několik javorů dlanitolistých, které zvláště v podzimních dnech září až neskutečně pestrou duhou barevného olistění. Další zvláštností je sbírka podivuhodných magnólií – např. *Magnolia obovata* má listy až půl metru dlouhé nebo *Magnolia sieboldii*, jejíž květy místo ke slunci směřují k zemi. Rarity se najdou i mezi jehličnany - například cedr himalájský po dešti stahuje jehličí do štětečků, cedru atlantskému zase trčí šišky vzhůru jako svíčky na větvích vánočního stromčku.

Obdivovat můžeme třeba i opravdu velmi vzácnou metasekvoj čínskou, která až do druhé světové války byla známa jen z fosilií. Pajehličník přeslenitý překvapí návštěvníka dlouhými jehlicemi ve tvaru vějíře. Seznámit se můžeme i se zvláštním jehličnanem ze Severní Ameriky, jemuž se říká tužkový strom. A tužky se z něho opravdu vyráběly – a to dokonce i v našem kdysi slavném podniku KOH–I–NOOR.

Vedle stromů je v zahradě i spousta vzácných květin. Pěstuje se zde třeba už jinde vyhynulá lilie cibulkonosná, vzácný hvozdík pyšný nebo sivý, chráněný lýkovec vonný, místní raritou je třeba endemit bramboříku.

Horní Hrad, známý také jako Hauenštejn, se nachází asi 5 km od Ostrova nad Ohří na Karlovarsku, ve skalnatém svahu rozlehlého údolí. Botanická zahrada s arboremem se nachází pod zámeckou kaplí v místě dřívější terasové zahrady, která je přístupná veřejnosti k prohlídkám. Komentované prohlídky jsou podmíněny minimální účastí 10 osob, kdy cena na osobu činí 50,-kč.

www.hornihrad.cz

Botanická zahrada Bečov

Bečovská botanická zahrada byla jednou z nejvýznamnějších sbírkových zahrad v Čechách (několik tisíc různých rostlin) zaměřená na skalničky a trvalky založena v letech 1918 – 1935. Zaujímal rozlohu 9 ha a obsahovala přes 40 sbírkových oddělení.

Byla společným dílem vévody Jindřicha Beaufort-Spontin, hraběte Arnošta Silva Taroucy (Průhonice) a vrchního zahradníka Jana Koditka. V letech 1945 – 2004 byla botanická zahrada opuštěna a značně zdevastována. V současné době je zahrada v dlouhodobé rekonstrukci pod vedením Českého svazu ochránců přírody BERKUT.

Botanická zahrada je členem Unie botanických zahrad ČR. Získala řadu ocenění, z nichž za zmínku stojí tituly - Strom hrdina České republiky 2016 pro korkovník amurský, nejkrásnější proměna botanické zahrady roku 2013, titul Grand prix Ď 2014 nebo ocenění Památkové komory ČR 2014 za péči o Bečovskou botanickou zahradu.

Bečovská botanická zahrada zaujme návštěvníky zejména expozicí zajímavých a ojedinělých listnatých a jehličnatých dřevin, Korunním rybníkem s možností koupání a projížděk na lodičkách a volnočasovým využitím pro děti i dospělé (hřiště, lanovka, pískoviště, prolézačky).

I přes fakt, že se zde nenachází stálá expozice živočichů, bývá areál hojně využíván k pozorování různých druhů ptáků, vodních bezobratlých živočichů a velkého množství různého hmyzu ve zdejším Hmyzím hotelu. V botanické zahradě se také konají tematicky zaměřené přednášky, workshopy a výtvarné dílny. Cena vstupného pro žáky a studenty od 10 do 18 let činí 30,-kč.

www.becovskabotanicka.cz

Ekologická farma Polná

Ekologická farma Polná je rodinná ekofarma, která se nachází na velmi klidném místě v samém koutu západních Čech, v krásné přírodě u německých hranic, nedaleko Františkových Lázní a historického města Cheb. Zabývá se především chovem masného skotu (*Bos primigenius f. taurus*) (plemeno Limousine a ušlechtilé mini kravičky Dexter), koní (*Equus sp.*), ovcí (*Ovis sp.*), ale také drůbeže (hus, kachen a slepic).

V současné době se farma rozšiřuje o pěstování bio produktů ovoce a zeleniny. Je čestným členem svazu ekologických zemědělců PRO – BIO a vlastníkem certifikátu KEZ (kontrola ekologického zemědělství).

V rámci agroturistiky zde mohou návštěvníci zažít pravý venkovský život a být v blízkém kontaktu s domácími zvířaty. Zároveň se zde mohou podílet na hospodářských pracích, jako je krmení a ošetřování zvířat.

www.farmapolna.cz

ZO ČSOP Kladská

ZO ČSOP Kladská sdružuje fyzické osoby se zájmem o zachování a rozvoj přírodního a kulturního dědictví regionu Slavkovského lesa a okolí v souladu se stanovami Českého svazu ochránců přírody. Vznikla v roce 2002 z okruhu zájemců, kteří již předtím dlouhodobě dobrovolně spolupracovali na projektech a aktivitách v regionu. V současné době má 12 členů. Posláním organizace je především ochrana a obnova přírody a krajiny a environmentální výchova, vzdělávání a osvěta dětí, mládeže i dospělých.

Od roku 2006 provozuj v Mariánských Lázních „Vzdělávací a informační centrum“, které vzniklo v rámci projektu "Sít' vzdělávacích a informačních center v CHKO ČR", který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Chráněná krajinná oblast Slavkovský les je z botanického hlediska velice zajímavým a pestrým územím. Kromě charakteristických skalních společenstev a rozsáhlého komplexu rašelinišť se zde vyskytuje velké množství různých typů pramenišť, lučních porostů a pastvin či křovin. Můžeme zde najít také dobře zachovalá společenstva vřesovišť, vodní a bažinné vegetace a v neposlední řadě také společenstva původních lesů.

Slavkovský les hostí v zachovalých biotopech řadu vzácných druhů živočichů. V tichých zákoutích se ještě vzácně objevují poslední exempláře z někdejší bohaté populace tetřeva hlušce (*Tetrao urogallus*), pravidelně zde hnízdí čáp černý (*Ciconia nigra*), kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*), jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) a datel černý (*Dryocopus martius*). Vzácně lze potkat vodouše kropenatého (*Tringa ochropus*). Pověstná z trofejního hlediska je zdejší populace jelena evropského (*Cervus elaphus*), rozšířil se zde i jelen sika (*Cervus nippon*). V posledních letech se objevil a snad již natrvalo osídlil zdejší lesy rys ostrovid (*Lynx lynx*).

Z ptáků stojí za zmínku pravidelný výskyt čápa černého (*Ciconia nigra*), datla černého (*Dryocopus martius*), jestřába lesního (*Accipiter gentilis*) a krahujce obecný (*Accipiter nisus*), velkou raritou je několikeré pozorování dudka chocholatého (*Upupa*

epops) v hnízdní době. Mokřadní louky obývá chřástal polní (*Crex crex*), časté skalní údolí jsou teritoriem výra velkého (*Bubo bubo*). Zimoviště netopýra velkého (*Myotis myotis*), netopýra ušatého (*Plecotus auritus*) a netopýra vodního (*Myotis daubentonii*) i velmi vzácných druhů, například netopýra řasnatého (*Myotis nattereri*), netopýra Brandtového (*Myotis brandtii*) a netopýra černého (*Barbastella barbastellus*) jsou v nepřístupných hroutících se štolách. V území dosud přežívá nepočetná populace tetřívka (*Tetrao*).

Z hmyzu zde lze nalézt takřka kompletní soubor druhů blatkových borů, návštěvníky zvláště zaujme žluťásek borůvkový (*Colias palaeno*) či vrchovištní druhy vážek (*Odonata*) a šidel (*Anisoptera*). Na lokalitách v okolí Teplé se doposud v hojnější míře vyskytuje kriticky ohrožený hnědásek chrastavcový (*Euphydryas aurinia*).

Programy probíhají ve škole nebo v terénu poblíž školy, jejich délka je 90 minut, cena je 40 Kč na žáka. Nově je možné všechny programy absolvovat i ve zkrácené verzi na jednu vyučovací hodinu, v tom případě je cena 30 Kč na žáka. Nabídka výukových programů je velmi pestrá a za zmínku stojí zejména tyto programy – Co žije v lese, Co žije ve vodě, Co žije v lese, Hmyz kolem nás, Ptáci kolem nás, Na pavoučím vlákně, Včely a další společenský hmyz, Ochrana živočichů a venkovní terénní program Tajemné rašeliniště Tajga.

www.slavkovskyles.cz

Ekologická farma Seeberg

Občanské sdružení Spolek Seeberg sdružuje místní chovatele, díky kterým se můžete na naučné stezce "Okolí hradu Seeberg" seznámit s těmito domácími zvířaty. Aktuálně to jsou: koně (*Equus caballus*) v počtu 26 kusů u celkem pěti chovatelů, ovce bílá (*Ovis*) 48ks, ovce kamerunská (29ks, lama alpaka (*Lama guanicoe f. pacos*). 3ks, koza česká, bílá koza, česká hnědá koza (*Capra*), slepice burská (*Gallus gallus f. domestica*), česká zlatá kropenka, husy labutí (*Anser cygnoides*), kachna pižmová (*Camptorhynchus*), prase vietnamské (*Sus bucculentus*), kráva česká straka.

. Ovce kamerunská (*Ovis aries*) je srstnaté západoafrické zakrslé plemeno, které pochází z horských oblastí Kamerunu a sousedních států. Již před 9000 - 10000 lety sloužila lidem jako zdroj mléka, masa a kůže. Srstnaté znamená, že se během roku nemusí stříhat. Právě tohle je pozitivní motivace pro chovatele, kteří se rozhodují.

Toto plemeno se vyskytuje ve dvou základních užitkových barevných typech: hnědé srnčí a černobílé. Berani (*Ovis aries*) jsou rohatí s charakteristickou hřívou, která na podzim ještě zhoustne a ovce (bahnice) jsou bezrohé. Ovce jsou odolné proti trypanosomě. Hnědé plemeno s černou barvou břicha a vnitřní částí končetin je menšího tělesného rámce a pevné konstituce. Hlava středně dlouhá, u beranů mírně klabonosá. Mateřské vlastnosti kamerunských ovcí jsou dobré. Jehňátko se hned po narození, jak je osušené, pokouší vstát a ihned hledá matčin struk. Kamerunské ovce se dají velmi dobře a rychle ochočit, jsou z nich pak mazlové a jejich chov je velmi nenáročný. V poslední době přibývá chovatelů, kteří je chovají jen tak pro radost a na spásání zahrádek.

www.hotelseeberg.eu

Ekofarma Arnika- Horní Slavkov

Ekologická farma Arnika se rozkládá na přibližně 350 ha kouzelné podhorské přírody. Farma se specializuje na chov masného skotu (*Bos primigenius f. taurus*) a ovcí (*Ovis ammon*) a již 25 let se zde úspěšně rozvíjí chov čistokrevných huculských koní (hucul). V současné době tento chov čítá 41 kusů koní. Nedílnou součástí této farmy je ekologicky šetrné pěstování zemědělských plodin.

Ekofarma nabízí víkendové pobyty s plnou penzí v ubytovně farmy a dále možnost prázdninových pobytů a letních dovolených přímo ve srubech na pastvinách. Samozřejmostí jsou projížďky na koních pod odborným vedením, přičemž mohou vážní zájemci o jezdecké aktivity využít speciální nabídky, která spočívá v přidělení vlastního koně. Součástí jsou také hipoterapie pro postižené děti, které probíhají každý pátek, mimo zimních měsíců, za odborného dozoru rehabilitační sestry.

Největším lákadlem farmy Arnika je bezesporu vlastní obora, ve které v současné době pobíhá více jak stohlavé stádo jelenů (*Cervinae*) a daňků (*Dama*), včetně velice vzácné mutace černého daňka (*Dama*). Na farmě také každoročně probíhá několik akcí pro děti i pro dospělé a jsou zde organizovány tzv. wordcampy, při nichž se zde setkávají studenti z celého světa se zájmem pracovat na ekologické farmě. Za zmínku také stojí fakt, že ekologická farma Arnika získala za dobu své existence několik ocenění za projekty v oblasti chovu zvířat, ekologie a krajiny tvorby.

www.ekofarma-arnika.estranky.cz

MINI ZOO Svatošské skály – areál Svatošky dětský ráj

Areál Svatošky dětský ráj je přírodní rodinný areál v údolí řeky Ohře v bezprostřední blízkosti Svatošských skal. Nápad vytvořit přírodní rodinný areál, který bude nabízet návštěvníkům originální programy podpořené množstvím doprovodných aktivit, ale také dřevěné prolézačky, houpačky, pískoviště, outdoorové aktivity, mini zoo, mini botanickou zahradu a především možnost jízdy na koni včetně výuky westernového stylu jízdy, vznikl na konci roku 2012.

Jelikož vlastníkem byla Česká pošta s.p., došlo z uzavření nájemní smlouvy a areál byl veřejnosti zpřístupněn 1.6.2013. V areálu je možno se ubytovat ve stylových domcích, nebo srubech. V září 2014 byla v areálu nově otevřena také první lesní školka Karlovarského regionu. Výjimečnost areálu spočívá v tom, že se zde nachází chov indiánského plemene koně (*Appaloosa Equus*), na kterých se mohou děti i dospělí svézt. Další zajímavou atrakcí je možnost se svézt na shetlandském poníkovi Lojzovi.

V areálu se nachází minizoo s voliérou, kde se mohou návštěvníci seznámit s jednotlivými druhy zvířat (kozy- *Caprinae*), ovce- *Ovis*) a prasata (*Suinae*) atd.) a v přípravě je také minibotanická zahrada chráněných rostlin a stromů vyskytujících se v CHKO Slavkovský les. Vstup do areálu na prohlídku minizoo a minibotanické zahrady je volný.

Ranč Děpoltovice

Agroturistické centrum Pegas v Děpoltovicích slibuje nevšední zážitky pro děti i dospělé. Můžete si zde vyzkoušet jízdu na koni, projet se v kočáře nebo si prohlédnout minimuzeum koní.

Agroturistické centrum Pegas se nachází v obci Děpoltovice, nedaleko Karlových Varů. V zajímavém prostředí si zde můžete vyzkoušet řadu aktivit, které pro vás budou nevšedním zážitkem. Ranč Děpoltovice se specializuje na chov koní (*Equus*), proto většina nabízených aktivit souvisí s koňmi.

Zájemci si mohou naplánovat vyjížďku na koních se zkušeným jezdcem po okolí Děpoltovic, a to buď jednotlivě, nebo ve skupinách. V případě horšího počasí je možné vyzkoušet si jízdu na koni v kryté jízdárně. Neméně atraktivní je také možnost projížďky kočárem. V areálu se nachází také minimuzeum koní, kde se dozvíte základní informace o koních a o jejich využití. Ranč Děpoltovice pořádá kurzy jezdeckví pro starší děti a dospělé; ti nejmenší se mohou přihlásit do „pony školky“. Rybáři si mohou zarybařit v místním rybníku.

V areálu se dále nachází zámecký penzion Pegas a stylová restaurace Veselá konírna, která je umístěna ve sklepení zámku Pegas.

www.jedtesdetmi.cz/ranc-depoltovice-1050/

Minizoo Františkovy Lázně

Lesopark Amerika se rozkládá kolem stejnojmenného rybníku a přímo navazuje na františkolázeňské parky. Z centra Františkových Lázní lze do lesoparku Amerika dojít příjemnou procházkou, dojet oblíbeným mikrovláčkem nebo za několik málo minut autem. Kromě krásné přírody tu můžete obdivovat i několik druhů zvířat v malém zooparku, ve kterém mohou vidět mývaly (*Procyon lotor*), koně (*Equus*), kozy (*Caprinae*), morčata (*Cavia*) nebo lamu (*Lama guanicoe*). Lesopark i zoopark jsou volně přístupné. Faunou i florou lesoparku vás provede 2 km dlouhá naučná stezka. V letních měsících si zde

můžeme také užít jízdu na lodičkách i přírodní koupání. Cesty jsou vhodné nejen k procházkám, ale i pro in-line bruslení. Pro děti je tu k dispozici dětské hřiště a oblíbený mikrovláček. Dospělým zase slouží k protažení přírodní cvičiště a k odpočinku restaurace s kavárnou a četné lavičky. Výhledem nejen na vodní hladinu, ale i do jejího okolí si zde lze užít také z vyhlídkové terasy.

<http://www.flinfo.cz/cz/zajimavosti-v-regionu/lesopark-amerika>

4 Empirická část – výzkum

V této části diplomové práce jde o stanovení výzkumného problému, cíle, popis průběhu výzkumu. Stěžejní podkapitolou jsou výsledky, přehledné tabulky a grafy u jednotlivých zkoumaných oblastí a jejich interpretace. Poznatky získané pomocí dotazníku jsem poté interpretoval v závěru práce.

4.1 Výzkumný problém, hypotézy a cíle

Výzkumný problém:

- 1) Je skladba zvířat u zkoumaných zookoutků dostatečně různorodá ?
- 2) Nabízí většina těchto zookoutků dostatek mimoškolních aktivit?
- 3) Probíhá u většiny zookoutků zpětná vazba nově získaných znalostí?
- 4) Spolupracují zookoutky ve větší míře s jinými organizacemi?

Cíle:

- 1) Popsat jednotlivé zookoutky Karlovarského kraje.
- 2) Porovnat skladbu chovaných zvířat a nabídku školních a mimoškolních aktivit.
- 3) Posoudit přínos a důležitost těchto zookoutků.

Hypotézy:

- 1) Mezi jednotlivými zookoutky Karlovarského kraje není příliš velký rozdíl v nabídce nabízených aktivit.
- 2) Skladba zvířat chovaných ve zkoumaných zookoutcích není druhově pestrá

4.2 Dotazníky jednotlivých zookoutků

Pro výzkum zookoutků Karlovarského kraje byl použit vlastní dotazník, který mapuje jednotlivé oblasti dotazníkového šetření. Všechny zkoumané subjekty zpracovali své odpovědi tohoto dotazníku při osobním setkání ústně nebo emailem.

Dotazník :

- 1) Typ organizace – státní organizace, soukromá atd.
- 2) Skladba zvířat – hospodářská, terarijní
- 3) Umístění + získávání zvířat, adopce zvířat
- 4) Výčet aktivit – počet nabízených kroužků
- 5) Mimoškolní aktivita – pravidelná, nepravidelná činnost, skladba pohlaví + věk
- 6) Nabídka příměstských táborů atd.
- 7) Školní aktivita – přednášky, témata, propojení s ŠVP
- 8) Zpětná vazba – pracovní listy, dotazník – srovnávání znalostí před a po přednášce
- 9) Odborná kvalifikace zaměstnanců, externí pracovníci
- 10) Úroveň web stránek – propagace, nábor – sami/externě
- 11) Spolupráce s jinými organizacemi

BIOFARMA BELINA	
č.1	Soukromá farma
č.2	Hospodářská zvířata
č.3	Vlastní chov i získání zvířat adopcí
č.4	Kroužky nemáme, občas vzdělávací akce

č.5	Mimoškolní aktivity pro děti nepořádáme
č.6	Nepořádáme žádné tábory
č.7	Na školách nepůsobíme
č.8	Zpětnou vazbu tudíž nevyžadujeme
č.9	Požadujeme kvalifikaci zaměřenou na zemědělství.
č.10	Webové stránky si spravujeme sami
č.11	Ano spolupracujeme s jinými organizacemi

EKO FARMA KOZODOJ KARLOVY VARY	
č.1	Soukromá
č.2	Drůbež a hospodářské
č.3	Venkovní i vnitřní a spíše se tam narodí zvířata (vlastní)
č.4	Koňské, přírodovědné a fotografování
č.5	Ano máme
č.6	Spíše ne
č.7	Pro všechny typy škol i jako praxe
č.8	Ano srovnání před a po a dotazníky
č.9	Každý pracovník jinak

č.10	Sami si děláme stránky
č.11	Ano

MOTÝLÍ DŮM + MINIZOO DIANA	
č.1	Státní
č.2	Exotičtí motýli z celého světa, hospodářská zvířata
č.3	Vnitřní, vlastní
č.4	Kroužky nemáme
č.5	Nepravidelná
č.6	Není
č.7	Spíše ne
č.8	Spíše ne
č.9	Ano, každý pracovník jinou
č.10	Sami
č.11	Určitě ano

BIOFARMA EPONA ŽLUTICE	
č.1	Soukromá farma
č.2	Hospodářská zvířata
č.3	Venkovní i vnitřní, vlastní chov
č.4	Turistika a výcvik na koni
č.5	Nepravidelná
č.6	Nenabízíme příměstské tábory
č.7	Škola si může přijet zaježdit
č.8	Ne to nemáme
č.9	Kvalifikace zaměřená na zemědělství
č.10	Webové stránky si děláme sami
č.11	Spolupracujeme

EKOCENTRUM CHEB	
č.1	Jsme příspěvková organizace
č.2	Máme hospodářská zvířata
č.3	Ustájení zvířat je vnitřní i venkovní, vlastní chov
č.4	Žádné kroužky nevedeme
č.5	Stále k nám jezdí školy.
č.6	Nenabízíme příměstské tábory
č.7	Ano menší přednášky máme.
č.8	Ano i formou hrou pro děti.
č.9	Ano, Vysoká škola
č.10	Webové stránky si upravujeme sami
č.11	Zatím ne

EKO FARMA FRANTIŠKA BRATONĚ	
č.1	Jsme rodinná ekofarma
č.2	Masný skot
č.3	Umístění je vnitřní i venkovní, vlastní chov
č.4	Máme atrakce pro děti
č.5	Nepravidelná
č.6	Nenabízíme nic takového
č.7	Spíše ne
č.8	Spíše ne
č.9	Určitě znalost zemědělství
č.10	Sami
č.11	Jak kdy ale spíše ne

MOTÝLÍ DŮM ŽÍROVICE	
č.1	Jsme soukromí motýlí dům
č.2	Chováme exotické motýli
č.3	Vnitřní, vlastní
č.4	Kroužky nemáme
č.5	Pro návštěvníky a skupinky

č.6	Nemáme
č.7	Nemáme
č.8	Nemáme
č.9	Ano, je nutná znalost v oboru
č.10	Určitě sami
č.11	Ano

BIOSTATEK VALEČ	
č.1	Soukromý biostatek
č.2	Hospodářské - 50 ovcí 100 jehňat, včely
č.3	Venkovní ustájení zvířat, vlastní
č.4	Vzdělávací jarní a podzimní program
č.5	Nepravidelná, spíše základní škola
č.6	Už nemáme
č.7	Ano tematické přednášky
č.8	Jak kdy když si děti něco zapamatují tak dostanou odměnu
č.9	Vysoká škola
č.10	Udržujeme si webové stránky sami
č.11	Ano, spolupráce s neziskovou organizací Area

SPOLEK ZAMENIS - HERPETOFAUNA	
.č.1	Spolek (soukromá)
č.2	Terarijní
č.3	Venkovní, vlastní
č.4	Kroužky nemáme
č.5	Nepravidelná, spíše občas školy
č.6	Zatím ne
č.7	Snažíme se, aby ano, občas přednášky
č.8	Ano, dotazem po přednášce
č.9	Jak kteří, každý pracovník má jinou kvalifikaci
č.10	Sami
č.11	Ano

CENTRUM ZVÍŘAT STARÁ ROLE – KARLOVY VARY	
.č.1	Státní organizace
č.2	Hospodářská i terarijní
č.3	Vnitřní i venkovní, vlastní i adoptované
č.4	Výtvarné a vzdělávací kroužky
č.5	Ano, nepravidelná

č.6	Ano
č.7	Přednášky - ukázky zvířat
č.8	Ano, srovnání znalostí před a po přednášce - ústně
č.9	Každý zaměstnanec má jinou kvalifikaci
č.10	Sami
č.11	Ano

FARMA HORY	
č.1	Soukromá
č.2	Koně
č.3	Vnitřní i venkovní, vlastní
č.4	Jezdecký
č.5	Nepravidelná
č.6	Spíše ne
č.7	Nemáme
č.8	Ne
č.9	Jak kteří, každý zaměstnanec má jinou kvalifikaci
č.10	Spíše sami
č.11	Ano, spolupráce s Thun golf resort KV a Grand hotel Pupp

OBORA U CENTRA SVATÝ LINHART – KARLOVY VARY	
č.1	Soukromá
č.2	Hospodářská
č.3	Venkovní
č.4	Kroužky nemáme
č.5	Školy se mohou přijet podívat
č.6	My ne
č.7	Děti se mohou jít projít do lesa a pozorovat zvířátka
č.8	Ne
č.9	Jak kteří, každý zaměstnanec jinou – od vyučení po VŠ
č.10	Sami
č.11	Spíše ne

EKOCENTRUM OSTROV	
č.1	Státní
č.2	Hospodářská i terarijní
č.3	Venkovní i vnitřní, převážně vlastní (výjimečně i darovaná)
č.4	8 různých kroužku pro děti i veřejnost
č.5	Ano pravidelná

č.6	Ano máme
č.7	Ano tematické přednášky
č.8	Ano srovnání znalostí dotazníkem
č.9	Jak kteří zaměstnanci
č.10	Sami
č.11	Spíše ne

BOTANICKÁ ZAHRADA HORNÍ HRAD	
.č.1	Soukromá
č.2	Různé rostliny, výskyt užovky stromové
č.3	Spíše venkovní, přirozený ekosystém
č.4	Kroužky ne, nabízíme ubytování na Horním hradu
č.5	Pravidelná, akce lze najít na webu
č.6	Ano
č.7	Školní výlety, skautské pobyty i táborové akce
č.8	Ano, srovnání znalostí pomocí dotazníku
č.9	Jak kteří
č.10	Sami
č.11	Ano

BOTANICKÁ ZAHRADA BEČOV	
č.1	Soukromá
č.2	Máme květiny všeho druhu, přirozeně se zde vyskytují ptáci, bezobratlí hmyz v jezírku
č.3	Venkovní
č.4	Programy pro děti výukové se základní tématy
č.5	Jen spíše školy navštěvují naši botanickou zahradu
č.6	Ano máme
č.7	Ano přednášky
č.8	Ano určitě
č.9	Pedagogické vysokoškolské vzdělání
č.10	Sami
č.11	Ano, spolupracujeme zejména s Unií botanických zahrad

EKO-FARMA POLNÁ	
č.1	Rodinná (soukromá)
č.2	Hospodářské produkty a koně
č.3	Vnitřní i venkovní
č.4	Spíše jen agroturistika, ubytování a produkce vlastních výrobků
č.5	Nepravidelná

č.6	Nenabízíme
č.7	Nenabízíme
č.8	Ne
č.9	Ano, ale jsme rodinná farma, takže každý člen má jinou kvalifikaci
č.10	Digito.cz nám tvoří web
č.11	Spíše ne

CENTRUM KLADSKÁ – MARIÁNSKÉ LÁZNĚ	
č.1	státní
č.2	Hospodářská
č.3	Venkovní i vnitřní, vlastní
č.4	Nabízíme, sportovní rybolov
č.5	Menší kroužky
č.6	Nemáme
č.7	Někdy máme ale spíše ne
č.8	S dětmi děláme srovnání pře a po přednášce, spíše ústně
č.9	Jak kteří
č.10	Sami se děláme webové stránky
č.11	Jak kdy, občas ano

EKO FARMA SEEBERG	
č.1	Občanské sdružení Seeberg sdružuje místní chovatele
č.2	Hospodářská
č.3	Venkovní i vnitřní, vlastní
č.4	Dětské hřiště
č.5	Nepravidelná
č.6	Nemáme
č.7	Nemáme
č.8	Nemáme
č.9	Ne
č.10	Sami
č.11	Ne

EKO FARMA ARNIKA	
č.1	Soukromá
č.2	Skot ovce jeleni koně
č.3	Vnitřní i venkovní, vlastní
č.4	Kroužky nemáme, pouze klasická agroturistika
č.5	Ano, nepravidelná

č.6	Spíše ne
č.7	Ne
č.8	Ne
č.9	Jak kteří, každý má jinou kvalifikaci
č.10	Sami
č.11	Jak kdy, občas

MINIZOO SVATOŠSKÉ SKÁLY	
č.1	Soukromá.
č.2	Spíše hospodářská
č.3	Venkovní i vnitřní, vlastní
č.4	Pravidelné školní exkurze, firemní školení a fotbalová soustředění
č.5	Pravidelná, jezdí k nám různé školy
č.6	Příměstské tábory nepořádáme.
č.7	Menší přednášky.
č.8	Srovnání před a po přednášce, spíše ústně formou hry
č.9	Jak kteří zaměstnanci
č.10	Sami.
č.11	Jak kdy, občasně ano

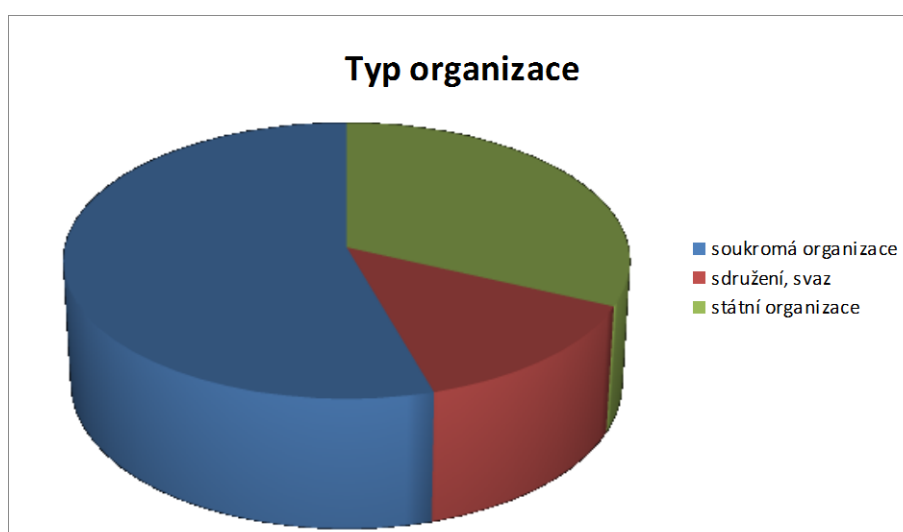

RANČ DĚPOLTOVICE	
č.1	Státní
č.2	Koně
č.3	Venkovní, vlastní
č.4	Máme pony klub a provozujeme závodní činnost
č.5	Ano máme
č.6	Ano
č.7	Spíše ne
č.8	Ano
č.9	Nevíme je to dobrovolná činnost, alespoň vztah a základní znalosti o chovu
č.10	Sami
č.11	Ano, spolupracujeme s českou jezdeckou organizací a Mateřídouškou

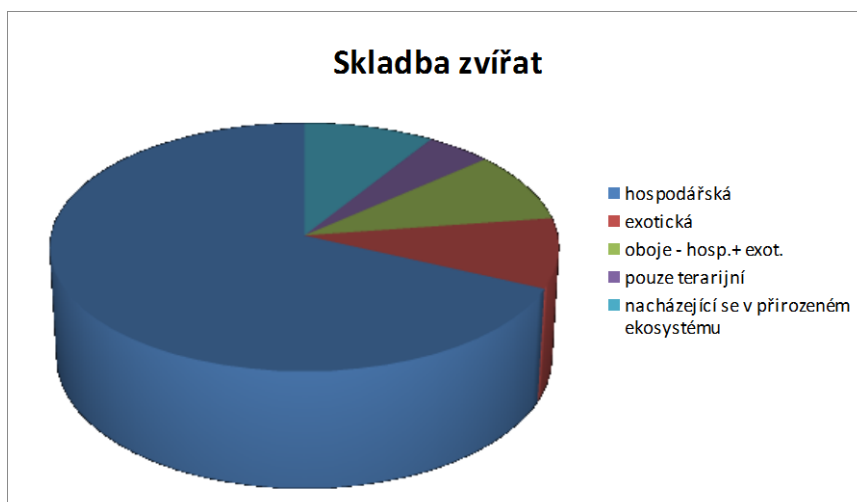
MINIZOO FRANTIŠKOVY LÁZNĚ	
č.1	státní
č.2	Spíše hospodářská
č.3	Vnitřní i Venkovní, vlastní i adoptovaná
č.4	Moc ne
č.5	Spíše ne

č.6	U nás ne
č.7	Spíše ne
č.8	Spíše ne
č.9	Jak kteří určitě znalost oboru
č.10	Spíše sami
č.11	Spíše ne

4.1 Grafy, slovní vyhodnocení dotazníků

Z více jak 54 % jsou zkoumané subjekty soukromými organizacemi. Státní organizace tvoří 31 % a zhruba 15 % zbývá na občanské sdružení či svaz. Jelikož z větší části jsou to soukromé farmy či biofarmy, tak tento výsledek koresponduje s převahou hospodářských zvířat.

U jednotlivých zkoumaných subjektů převažují z více jak 68 % hospodářská zvířata. Jen velmi malá část zkoumaných zookoutků chová jak hospodářská, tak terarijní živočichy – jedná se především o ekocentra, kde mají jak vnitřní, tak venkovní prostor pro chov. Pouze u jednoho subjektu se jedná o chov zaměřený pouze na jeden druh a to u spolku Zamenis, který se úzce specializuje na chov a ochranu užovky stromové (*Zamenis longissimus*).

Z hlediska umístění a získávání zvířat do těchto subjektů, tvoří přesně 50% venku žijící živočichové, kteří pocházejí z vlastního chovu, či jsou adoptována. Zvířata

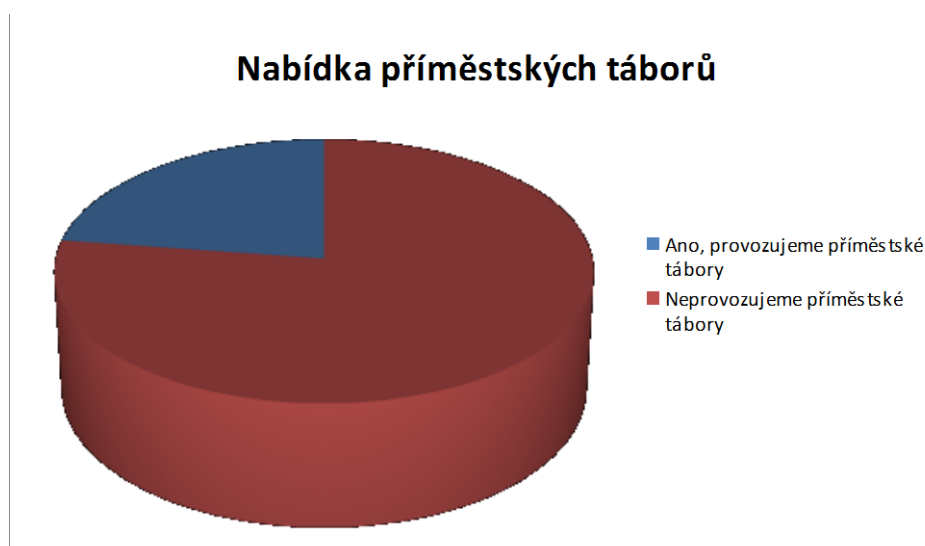
pouze z vlastního chovu tvoří zhruba 41% z celku. Zbýlá procenta tvoří fauna žijící v přirozeném ekosystému, například bezobratlí v Bečovské botanické zahradě.

Kroužky jsou nabízeny u více jak 54% dotázaných subjektů. Zejména tuto roli plní oslovená ekocentra. V ostatních případech, kdy kroužky v rámci volnočasových aktivit nejsou nabízeny, převažují soukromé biofarmy.

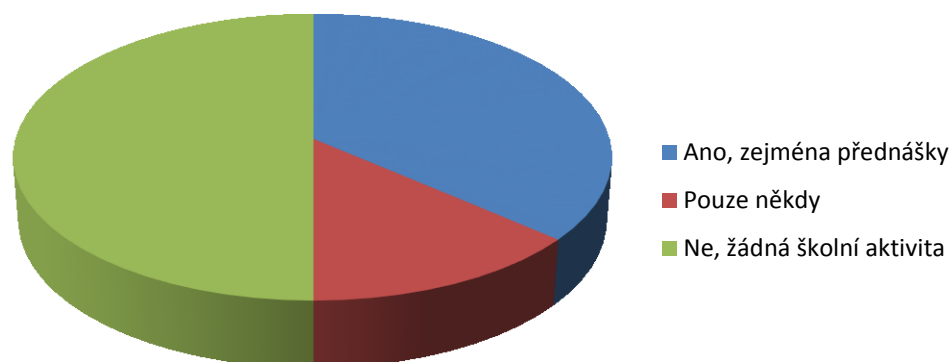

Mimoškolní aktivity probíhají u více jak 77% dotázaných subjektů. Převládají nepravidelné akce, o nichž většina dotázaných dává vědět předem prostřednictvím svých webových stránek. Necelá čtvrtina (cca 22%) žádnou mimoškolní činnost neudává. Převážně se to týká soukromých rančů, kde převládá samotný chov zvířat a na tyto aktivity nemají majitelé příliš mnoho času.

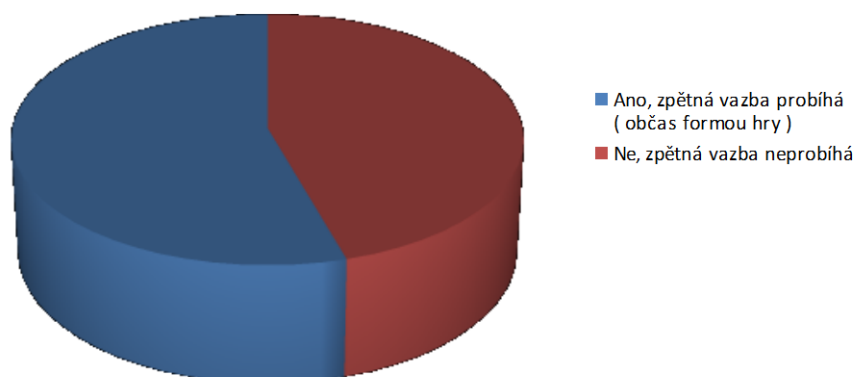
Příměstské tábory má v nabídce necelá čtvrtina zkoumaných subjektů (cca 22 %). Jsou to zejména větší ekocentra, která jsou financována z rozpočtu krajského zřizovatele a mohou si z tohoto hlediska dovolit nabídnout příměstské tábory v období prázdnin. Jelikož je většina subjektů soukromá (cca 77%) nemůže si z finančního hlediska toto dovolit.

Školní aktivita - přednášky, témata, propojení s ŠVP

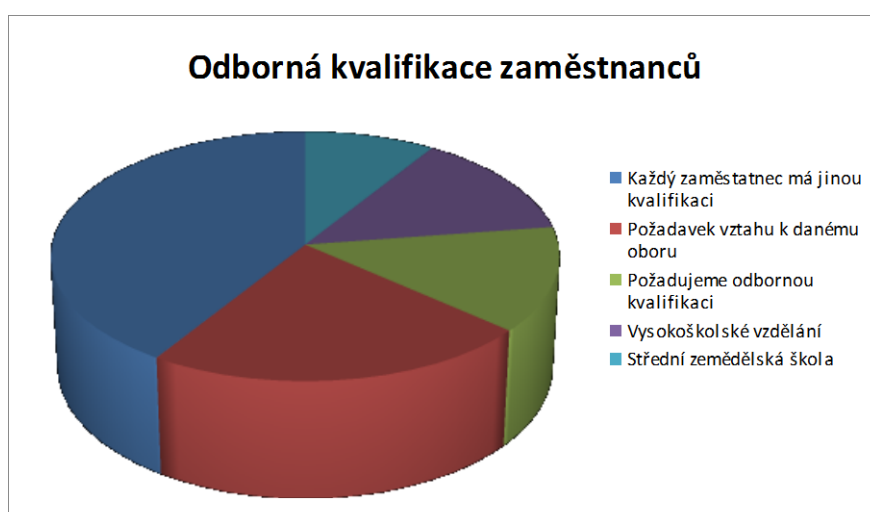
Do školních aktivit se v menší či větší míře zapojuje přesně 50% dotázaných subjektů. Zejména se jedná o různé druhy přednášek přímo ve školách. Přesto, že druhá polovina se školních aktivit neúčastní, vidíme zde zapojení většího počtu dotázaných, neboť tyto aktivity nejsou finančně náročné. Často naopak jsou vítaným přivýdělkem, neboť ve velké míře jsou tyto přednášky pro žáky škol placené. Karlovarský kraj pravidelně již několik let pomáhá zafinancovat dopravu do těchto zařízení a tím přispívá k daleko větší návštěvnosti.

Zpětná vazba - pracovní listy, dotazník - srovnání znalostí před a po přednášce

Zpětnou vazbu znalostí před přednáškou či po ní si zjišťuje nejčastěji dotazem nebo v ojedinělých případech pracovním listem zhruba 54% dotázaných subjektů. Z velké části probíhá před přednáškou diskuse, kde se přednášející dozví úroveň již získaných znalostí a ty poté dále prohlubuje.

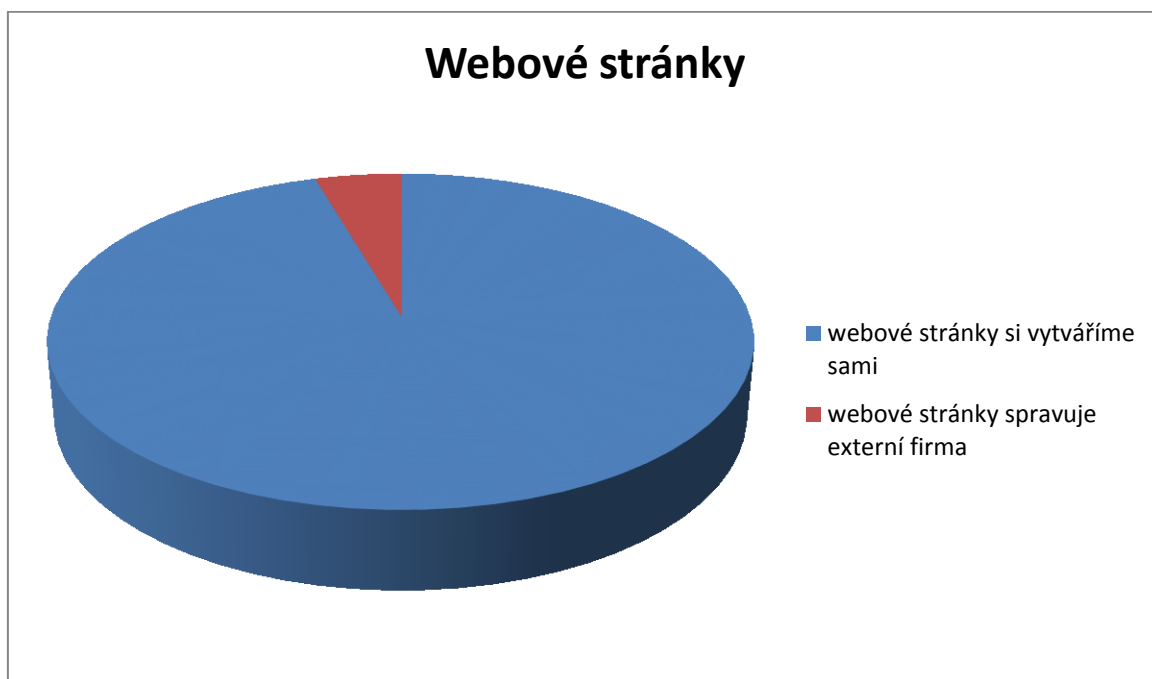
Po přednášce se ústně doptá, jaké hlubší znalosti, či zajímavosti si žáci zapamatovali. Pokud jsou k dispozici pracovní listy, tak je ve většině případů žáci vyplňují v rámci opakování přímo po návratu do škol.

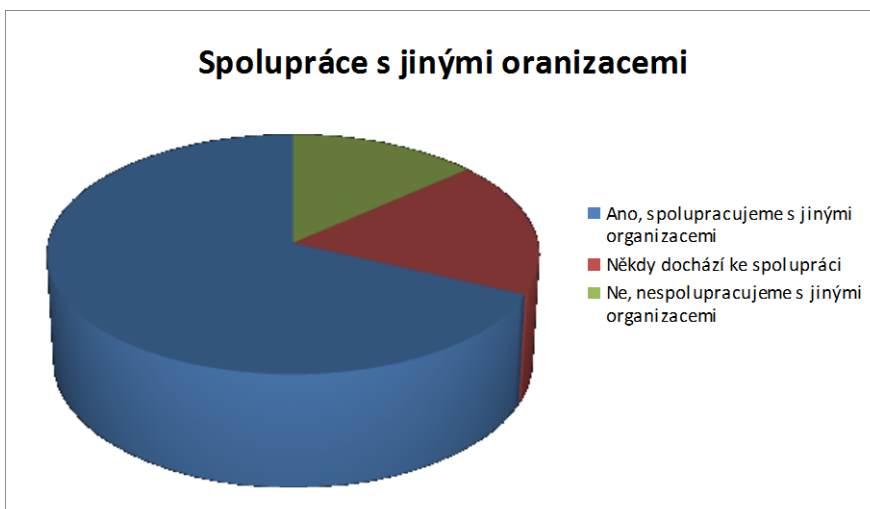
Odborná kvalifikace zaměstnanců u zkoumaných subjektů je velmi různorodá. Okolo 40% dotázaných uvedlo, že každý pracovník má jinou kvalifikaci, zejména podle toho jakou má v daných zařízeních přiřazenou funkci.

Více jak 20% dotázaných uvedlo, že nepožaduje nijak zvláštní či odbornou kvalifikaci u svých zaměstnanců a stačí, když mají pouze kladný vztah k práci v daném oboru.

V ostatních případech je požadována odborná kvalifikace v oboru zemědělství a pouze 13% dotázaných uvedlo jako požadavek kvalifikace vysokoškolské vzdělání.

Webové stránky si drtivá většina (95%) dotázaných spravuje a vytváří sama. Pouze jeden subjekt si nechává své webové stránky spravovat a vytvářet externí firmou.

Spolupráci s jinými organizacemi uvádí více jak 68% dotázaných subjektů. Občasnou spolupráci uvedlo 18% dotázaných. S jinými organizacemi nespoluupracuje cca 13% dotázaných, kdy se jedná o menší soukromé farmy.

Závěr

Karlovarský kraj je ze 14 krajů jediný, který nemá vlastní zoo. Její vzdělávací funkci zde nahrazují zookoutky, různě velké a různě zaměřené. Pokusy založit zoologickou zahradu v regionu nebyly dlouhodobě úspěšné. Historii pokusů se věnuje samostatná kapitola. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, pravidelně je navštěvuje více jak 85% škol v Karlovarském kraji. Dále bylo zjištěno, že více jak 75% zookoutků nabízí vzdělávací programy v mimoškolních aktivitách a většina jich má také zpětnou vazbu znalostí.

Z dotazníkového šetření dále vyplívají tyto skutečnosti. V zookoutcích převažuje skladba zejména hospodářských zvířat, což je z velké části dáno jejich zaměřením. Naprostá většina také pracuje s vlastní či adoptovanou zvěří. Je velkou škodou absence nabídky příměstských táborů, jejichž finanční náročnost je pro provozování u většiny zookoutků velmi náročná.

Ačkoli je snaha provozovatelů zookoutků Karlovarského kraje poctivá a dobře míněná, je patrné, že školy v regionu by existenci blízké zoologické zahrady uvítaly. S ohledem na to, že lázeňský region do jisté míry strádá absencí volnočasového programu pro často se nudící lázeňské hosty, je vlastně ne zcela pochopitelné, proč se příprava stavby třeba malé, ale v zásadě velmi potřebné zoo dlouhodobě vleče.

Prozatím se ale Karlovarský kraj musí spokojit se zookoutky. K jejich důkladné znalosti se snaží přispět i tato práce.

6 Zdroje

PECHAROVÁ, Lenka. *134 výletů za zvířátky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 187 s. ISBN 978-80-247-3887-1.

Přírodovědné a environmentální vzdělávání v mimoškolní výchově: sborník z konference pořádané při příležitosti 50. výročí založení Stanice přírodovědců DDM hl. m. Prahy : Praha 20.-21. září 2004. 1. vyd. Editor Pavel Červinka. Praha: Stanice přírodovědců ve vydavatelství Milan Holeček, 2004, 48 s. ISBN 80-903-5420-3.

Zákon 162/2003 Sb. o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách)

Historie ZOO Liberec. In: *Www.zooliberec.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-11-12]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/cz/o-nas/historie-zoo-liberec>

Zookoutek ve Slunečních lázních. In: *WZD - Worldwide ZOO Database* [online]. 2011 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: http://www.wzd.cz/zoo/EU/CZ/+cz_most.htm

Naučná stezka s expozicí zvířat v Lesoparku Amerika ve Františkových Lázních. In: *WZD - Worldwide ZOO Database* [online]. 2011 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: http://www.wzd.cz/zoo/EU/CZ/zookoutek_amerika/cz_frantiskovy_lazne_text01_ces.htm

Zdravotní péče v Centru Kociánka. In: *Kociánka* [online]. 2007-2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.usp-kocianka.cz/?q=sluzby-kocianky/lecebna-rehabilitace-zdravotnictvi>

Zookoutek - Hiporehabilitace. In: *Psychiatrická nemocnice Jihlava* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.pnj.cz/zookoutek-hiporehabilitace/>

Animoterapie. In: *ANITERA* [online]. 2009 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz>

Minizoo. In: *Veterinární nemocnice MVDr. Vladimíra Hynara* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.veterinarninemocnice.cz/zoo>

Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy. [online]. 2013-2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.ddmpraha.cz/stanice-prirodovedcu>

Dům dětí a mládeže hl. m. Prahy: Stanice přírodovědců [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.ddmp Praha.cz/stanice-prirodovedcu>

Dům dětí a mládeže Karlovy vary [online]. 2013 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.ddmkv.cz>

Kozodoj, ekologická farma a občanské sdružení [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://kozodoj.cz/>

LESY HL. M. PRAHY. *Zookoutek Malá chuchle* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.lhmp.cz/eko/zookoutek-mala-chuchle/>

Toulcův dvůr: Středisko ekologické výchovy města Prahy [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.toulcuvdvur.cz/>

Dům dětí a mládeže Mladá Boleslav [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://ddm-mb.cz/>

Zoo koutek Ryžoviště. In: *Obec Ryžoviště* [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.ryzoviste.cz/aktuality-a-projekty/projekty-1/zoo-koutek-ryzoviste/>

Motýlí dům: Žirovice u Františkových lázní [online]. 2014 [cit. 2014-11-20]. Dostupné z: <http://www.motylidum.cz/>

Dům dětí a mládeže Třebíč [online]. 2014 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.ddmtrebic.cz>

Švandrlík Richard : “ Z historie zoologické zahrady v Mariánských Lázních “, ARNIKA, časopis správy CHKO Mariánské Lázně č. 13/ 1982 str. 82

Švandrlík Richard : “ Zoologická zahrada před 66 lety “, HAMELIKA, Mariánské Lázně č. 7/1997

1) Medvěd hnědý – Zoo Pernink

2) Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

3) Polská herečka Anna Prucnalová a ochočený tchoř - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

4) Ing. Josef Chudoba s divočákem - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

5) Ing. Josef Chudoba a ochočenými divočáky - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

6) Tereza Brtková a její „prasečí školka,, - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

7) Ing. Josef Chudoba s divočáky - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

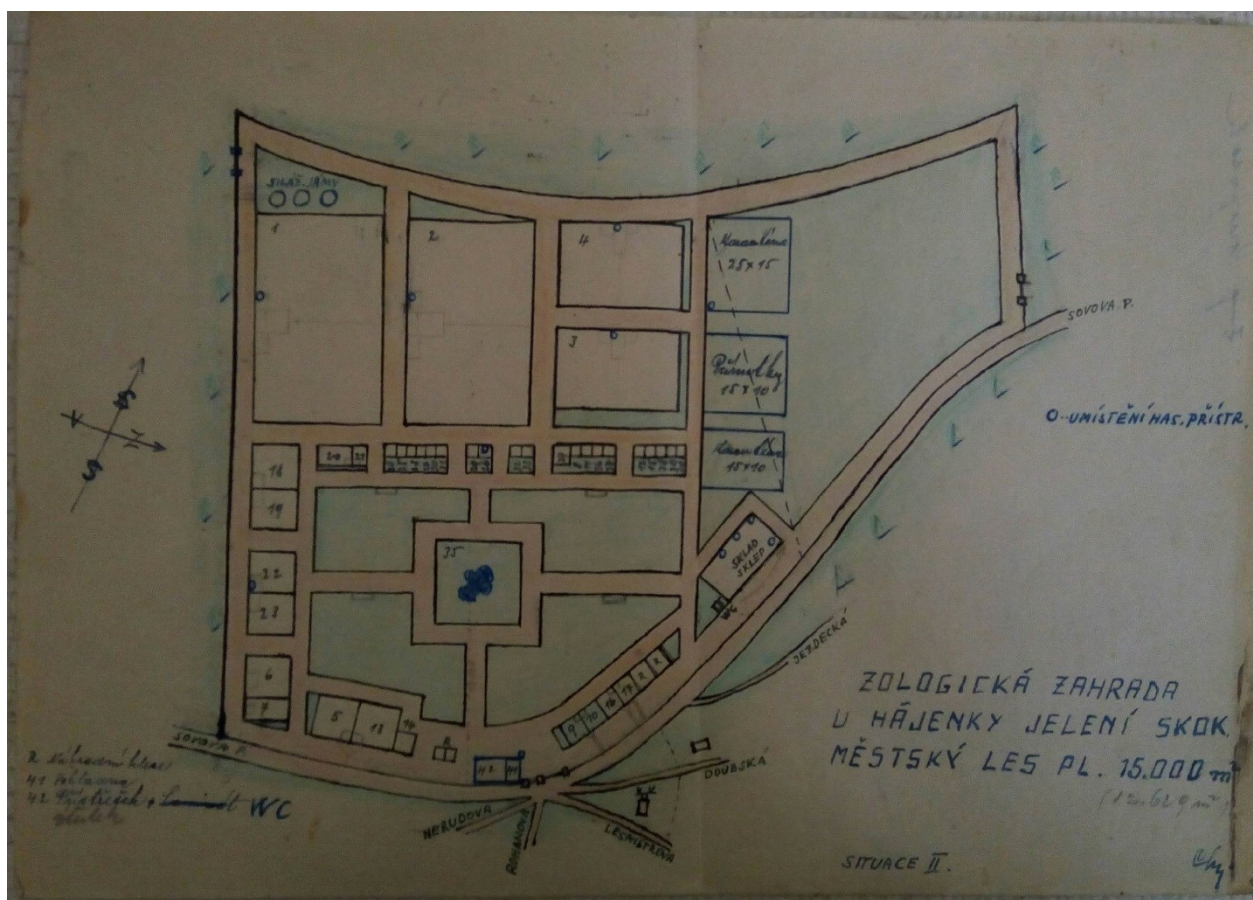

8) Ing. Josef Chudoba s divočáky - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

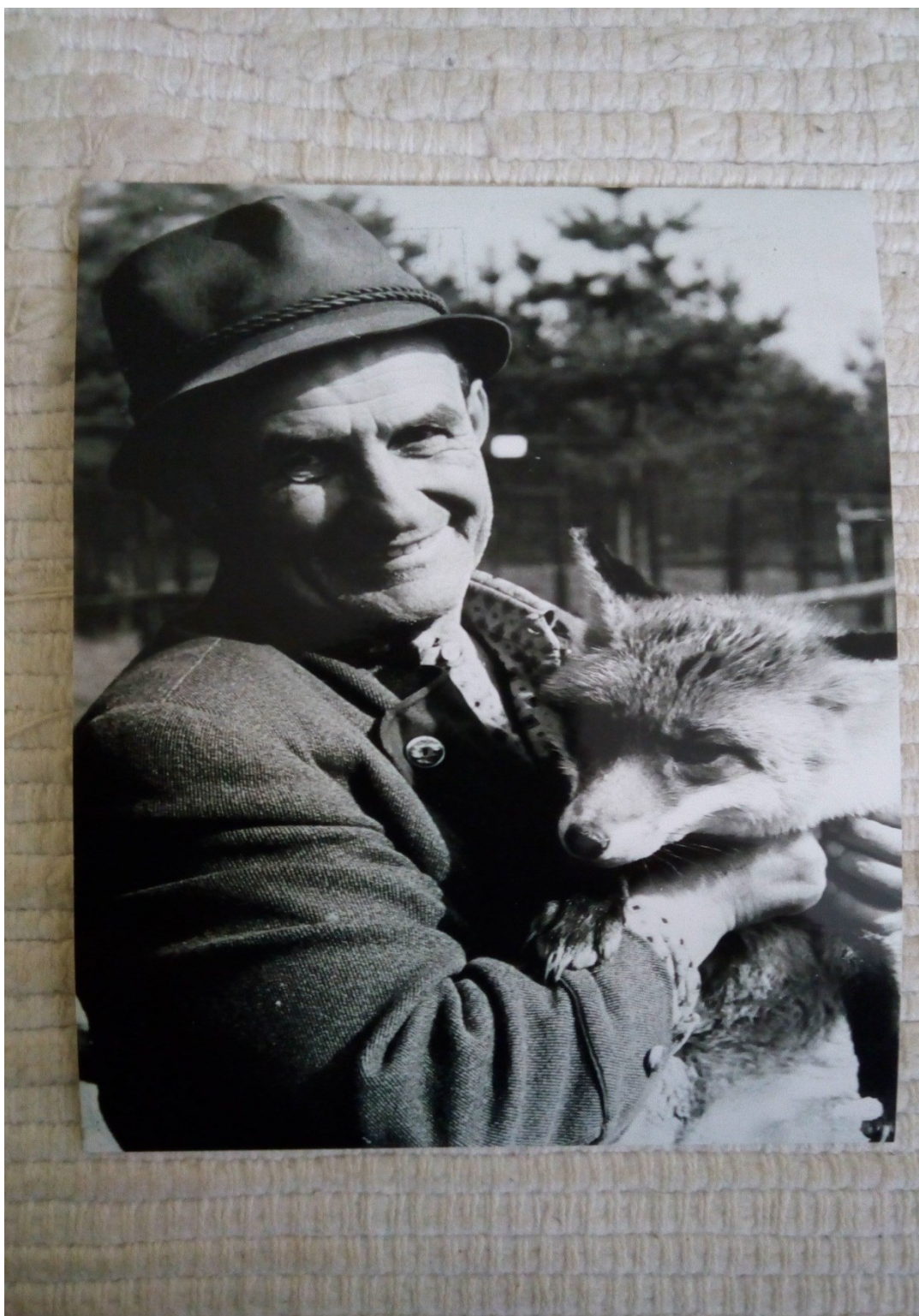

9) Jelen - Odchovna krušnohorské zvěře – Andělská hora

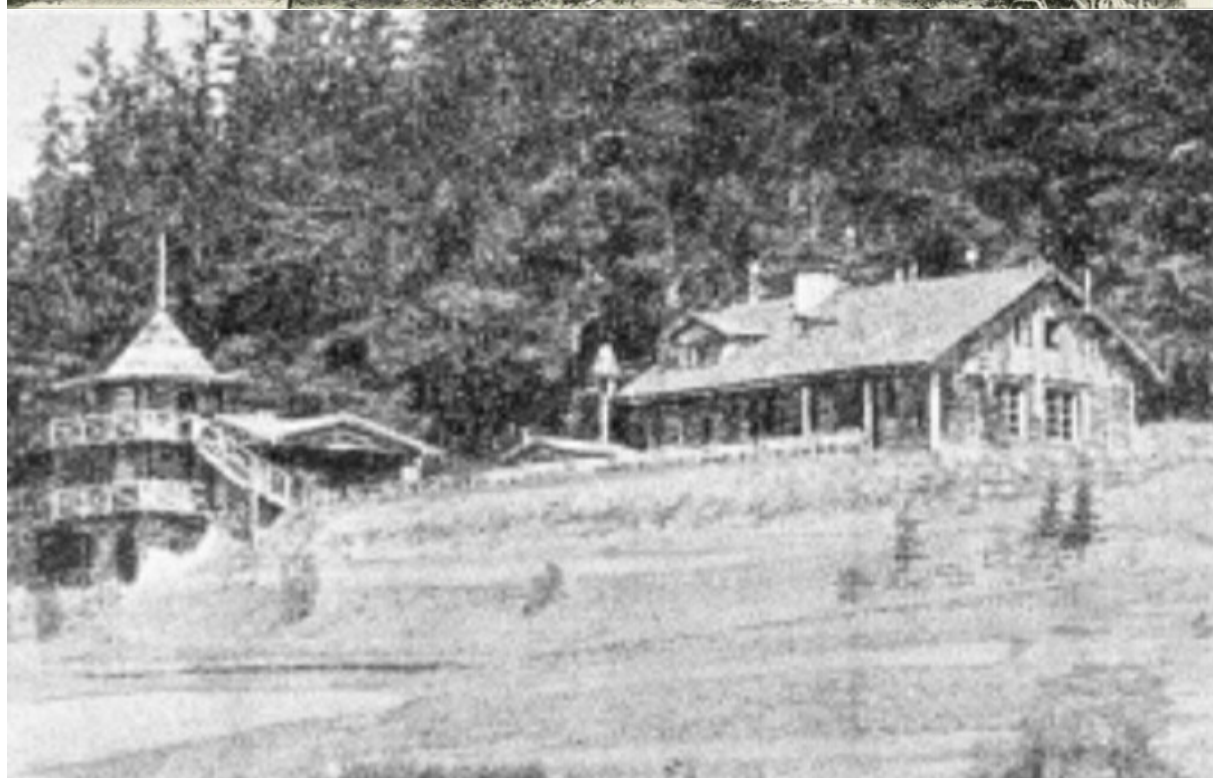
10) Původní plán připravované Zoologické zahrady u Jeleního skoku v Karlových Varech

11) Ing. Josef Chudoba s ochočenou liškou Máňou

12) Park pro ochranu ptáků na Křížovém vrchu – Nejdek

13) ZOO am Berg – Mariánské Lázně

14) ZOO am Berg – Mariánské Lázně

15) ZOO am Berg – Mariánské Lázně

16)) Ing. Josef Chudoba s králíkem Pepíkem - Odchovna krušnohorské zvěře –
Andělská hora

17)) Ing. Josef Chudoba s jezevcem

18) Pozůstatky vstupní brány - Park pro ochranu ptáků na Křížovém vrchu – Nejdek

18) Pozůstatky zděných objektů - Park pro ochranu ptáků na Křížovém vrchu – Nejdek